

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Verontwaardiging

Verontwaardiging greep mij aan vanwege de goddelozen, die Uw wet verlaten. Ps. 119 : 53.

Wanneer we zeiden: boos worden, zich kwaad maken, dat is een goed werk, vrucht des Geestes, dan liepen we misschien gevaar ernstige tegenspraak te ontmoeten. Misschien werden we wel verwezen naar Gal. 5, waar de apostel Paulus in vs 22 de vrucht van de Geest aanwijst en dan noemt: liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. Dat klinkt toch heel anders, zou wel gezegd worden. Boos worden is daarvoor niet begrepen.

Daar komt nog dit bij. Voor de apostel de vrucht van de Geest aangeeft, noemt hij eerst in vs 19—21 de werken van het vlees. En 'vlees' dat is onze natuurlijke zondige en verdorven mensenaard. Tot de werken daarvan behoren nu o.m. ook: veten, twist, uitbarstingen van toorn. Dus boos worden is niet goed, maar slecht.

En, zo zouden we kunnen zeggen, dat wordt ons ook elders in de Schrift wel geleerd. Heeft de Here Christus niet de zachtmoedigen zalig gesproken en gezegd, dat zij de aarde zullen beërven? En vermaant Hij ons niet vriendelijk te zijn jegens onze tegenpartij, terwijl wij nog met hem onderweg zijn?

Niettemin zouden we willen vasthouden, dat boos worden, zich kwaad maken vrucht des Geestes kan zijn. Let wel: kan zijn.

We zeggen niet, dat het dat altijd is. We zouden zelfs wel willen zeggen, dat in de meeste gevallen boos worden, zich kwaad maken geen vrucht des Geestes is, maar werk van het vlees, uiting van onze zondige en verdorven aard.

Want waarom worden we in de meeste gevallen kwaad? Omdat men iets doet tegen onze zin, omdat men ons plaagt, beledigt, onrecht aandoet, of ook al, omdat we menen, dat men ons plaagt, beledigt, onrecht aandoet. Het gaat dan om onszelf. We voelen onze eigen persoon aangetast of onze belangen. Daarom worden we boos. En dat worden we niet alleen, we blijven dat ook. We gaan wrokken en willen het niet weer goed maken.

En dat is geen vrucht van de Geest, maar werk van het vlees.

Toch houden we vast, dat boos worden, zich kwaad maken vrucht des Geestes kan zijn. We doen dat op grond van wat we in onze tekst lezen: Verontwaardiging greep mij aan vanwege de goddelozen, die Uw wet verlaten.

Die 'mij' is de dichter van onze psalm. Wie dat geweest is, weten we niet. Dat doet er ook niet toe. Want deze dichter spreekt maar niet namens zichzelf en hij geeft maar niet een individuele expressie van eigen emotie. In hem spreekt de Kerk zich uit, de ware Kerk van Christus.

Verontwaardiging greep hem aan, zo zegt hij. Het was maar geen lichte rimpeling van het gemoed, die zich bij hem voordeed, nee, verontwaardiging. Soms worden in de vertaling nog wel sterkere woorden gebruikt. Het Hebreeuwse woord kan ook stormwind of hete woestijnwind betekenen. De S.V. heeft: Grote beroering heeft mij bevangen, en de K.V. vertaalt: Gloeiende toorn heeft mij aangegrepen. Het gaat hier dus over een sterke gemoedsbeweging. Een felle reactie doet zich hier voor bij de Kerk, heftige verontwaardiging, gloeiende toorn.

En dat vanwege de goddelozen.

We hebben wellicht de neiging om bij het

woord 'goddelozen' aan heel slechte en brute mensen te denken, die schaamteloos alle Goddelijke en menselijke normen met voeten treden.

Maar dat hoeft dit woord in de Schrift niet altijd te betekenen.

Wat 'goddelozen' zijn, wordt wel door het vervolg aangegeven: die Uw wet verlaten.

Daar kunnen allerlei mensen onder vallen. Mensen, zoals zo even genoemd: brute misdadigers, maar ook wel mensen, die zich uit algemeen menselijk oogpunt vrij netjes en fatsoenlijk gedragen. Maar het zijn allen mensen, die de wet des Heren verlaten.

En die wet is maar niet een bundel voorschriften, maar dat is de wet, die de Here aan zijn volk Israël gaf, aan de Kerk. Het is de wet des verbonds. Met die wet omsloot God zijn volk en nam het in liefde tot zich.

De wet des Heren verlaten, dat is dus meteen zich losmaken van de Here, zijn verbond verachten. Het is feitelijk een zonder God in het leven willen staan. Vandaar: goddelozen.

Dit ziet nu de dichter van onze Ps. gebeuren: het verlaten van 's Heren wet. De Kerk ziet het getal der afvalligen groeien, ziet de afvallige kerk groeien.

En hierover nu, over het verlaten van 's Heren wet, het verlaten van zijn verbond en het verwerpen of verminken van het goede Evangelie Gods is de Kerk verontwaardigd, fel verontwaardigd. Gloeiende toorn heeft haar aangegrepen.

We begrijpen nu wel, hoe dit kan, hoe dit niet in strijd is met de Schriftplaatsen, die wij zo even noemden en waarin wij aangemaand werden tot zachtmoedigheid en vredelievendheid en waarin alle toorn en gramschap werd veroordeeld. Het gaat hier immers niet om onze eigen zaak. We zijn niet boos omdat we ons op onze eigen tenen getrapt voelen of ons zelf te kort gedaan achten. Maar het gaat om de zaak des Heren. De Kerk, die zelf de wet des Heren liefheeft, haar bemint boven het fijnste goud, kan het niet hebben, dat die wet verlaten en veracht wordt.

En daarmee bewijst zij, dat zij werkelijk Kerk des Heren is. En hierin komt uit, dat we werkelijk levende lidmaten der Kerk zijn.

Verontwaardiging, gloeiende toorn kenmerk van het ware kerk zijn.

Hoe vreemd klinkt dat wel in de wereld van vandaag!

Immers als we nagaan, wat er vandaag zo al geschreven en gesproken wordt, dan krijgen we welhaast de indruk, dat het Christendom een en al lievigheid is. Scherpe woorden moeten vermeden worden en scherpe tegenstellingen niet gemaakt. Kettters worden niet meer bestreden maar men houdt met hen een gesprek, waarbij men hen met veel begrip tegemoet treedt. Het woord 'ketter' is trouwens gruwelijk ouderwets, stammend uit een barbaars verleden.

Alles streeft naar eenheid en enigheid. Afscheiding en Doleantie worden dubieuze zaken, waarop men niet al te zeer moet staan, als het gaat om tot eenheid te komen. En over Vrijmaking moet men maar niet spreken, haar vooral geen werk des Heren noemen.

Zo is de geest van de tijd.

Maar de Kerk des Heren is verontwaardigd. Als zij ziet, dat de goede normen des Heren uitgesleten raken en de verordeningen des Heren verlaten en het ware Evangelie van onze Here Jezus Christus verdorven en verminkt door menselijke leringen, dan grijpt verontwaardiging haar aan.

De Kerk des Heren is verontwaardigd.

Wij verstaan, dat zij dat alleen maar gerechtvaardigd kan zijn, als zij zelf ernst maakt met de geboden des Heren, ook met de geboden, die we in het begin noemden, ook met die geboden waarin we aangemaand worden tot liefde en zachtmoedigheid. Als zij dus wat verdragen kan wanneer het haar zelf aangaat, ook onrecht, ook smaad.

Hoe schril klinkt de verontwaardiging van een kerk, die zelf over de geboden des Heren heenleeft, hoe geveinsd! Hoe voos is de toorn van een kerk, in wier midden men de liefde niet kent.

De zachtmoedige Kerk, de Kerk, die ook haar vijanden goed doet en bidt voor die haar vervolgen, de Kerk, die troost vindt in de verordeningen des Heren en voor wie die verordeningen tot snarenspeel zijn in het huis van haar vreemdelingschap, die Kerk is verontwaardigd, fel verontwaardigd over het verlaten van de wet des Heren.

En dat is de Kerk, die in het verbond met haar God staat, en in wie de Geest des Heren woont.

Roodeschool.

H. Venema.

Mens voor God

II

Om van de diepe val der mensheid iets te beeffen, moge ik u prediken — een andere vorm om in deze te zeggen wat gezegd moet worden is er niet — dat het eerste, het laatste, het allerbeheersende in het bestaan van kosmos, mensheid, u en mij is de **realiteit, de aanwezigheid, de alomvattende activiteit** van de levende God en de levende Christus.

Ik weet, dat ik voor de waarheid, de werkelijkheid, van wat ik zo met enkele stumperige woorden zei, geen enkel bewijs kan aanvoeren. Maar ik weet ook, dat, als het waar is wat ik zei — en ik wéét dat het waar is — daarvoor ook geen enkel bewijs aangevoerd kan worden. Ja, dat de bewijsbaarheid ervan zijn waarheid en werkelijkheid zou opheffen. We zijn hier immers in het klimaat van Gods openbaring, d.w.z. van het bovenbewijsbare en dus van het: spreek Here, want Uw knecht hoort.

Het bestaan, het leven van de almachtige, genadige God, die zich in Christus tot de

wereld wendt en de alomvattende, actieve relatie, waarin Hij ononderbroken met wereld, mensheid en zo ook met ons allen persoonlijk leeft, is nu de kern, het hart van de christelijke religie.

Het typische van alle mogelijke godsdiensten, wereldbeschouwingen, levensmysteriën, ideologieën is, dat ze onpersoonlijk zijn. Ze zijn een complex gedachten, een stelsel ideeën, een levenssysteem, een levensvoorschrift, die voor de mensen objectief, zakelijk, soms zelfs theoretisch zijn en met behulp waarvan ze een of ander ideaal of doel moeten bereiken. Dat is van stelsels als idealisme, materialisme, communisme, existentialisme enz. zonder meer duidelijk. Maar van godsdiensten als buddhisme, mohammedanisme e.a. geldt dat niet minder. De stichters ervan zijn dood. En wat van hen overbleef is een boek waarin een verlossingsweg wordt getekend, die de mens in eigen kracht moet aflopen om de voorgestelde zaligheid te ontvangen.

Maar met de christelijke religie, de religie van het verbond, waarin de HERE met zijn

volk leeft, staat het totaal anders. Het eerste en het laatste, het allesbeheersende daarvan is dat we met de levende God hebben te doen en met de levende Christus in Wie God zich openbaart. De levende God komt in de levende Christus naar de wereld toe, is in de wereld, de mensheid, werkt in haar, draagt, doordringt, leidt, verlost haar. Als we door de dingen, de mensen, de gebeurtenissen konden heen zien, zó, dat we de kern daarvan in het vizier konden krijgen, zouden we de almachtige, levende God ontdekken in zijn onuitsprekelijke majesteit, zouden we van aangezicht tot aangezicht tegenover Hem staan. Ook als we ons eigen leven tot in het hart, de wortel ervan zouden kunnen doorschouwen, zouden we evenzo de eeuwige God ontdekken. Alle mensen, of ze het weten of niet, willen of niet, hebben altijd en in alles te doen met de levende God, zoals Hij in Christus in de wereld komt, is, spreekt. Hij is boven hen om hen, in hen. Hij stelt allen voor zich. Hij confronteert allen met zich. Niemand komt ooit of ergens uit zijn gezichtsveld, uit zijn greep, onder zijn macht vandaan.

* * *

De zonde, de krankzinnigheid, de misère van de mensen is nu vóór alles, ja, is in feite alléén, dat ze de levende God theoretisch, of praktisch, of op beide manieren, negeren, of, wat wellicht minder erg is, brutaalweg loochenen. Dat wil zeggen, dat zij Hem negeren of loochenen van Wien ze van seconde tot seconde volledig afhankelijk zijn; Die hen van moment tot moment draagt; in Wiens zon zij zich koesteren, Wiens lucht zij inademen, op Wiens aarde zij leven, door Wiens kracht zij denken, spreken, handelen. Bovenal: dat zij Hem negeren of loochenen, die de wereld, de mensenwereld, zo mateloos heeft liefgehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon naar de aarde heeft gezonden en de eeuwige verdoemenis heeft ingedreven, opdat een ieder die in Hem gelooft niet verderven maar het eeuwige leven hebben zou.

In plaats van met heel zijn existentie op God betrokken te zijn en uit en om en voor en met zijn Vader te leven, heeft de mens zich van God losgescheurd, zich van Hem afgebogen, voor Hem dichtgesloten en is zo gekomen tot een principiële **egocentrische** levenshouding. Zijn leven is geworden tot een integraal en totaal zoeken van zichzelf. Luther heeft het demonische karakter van deze wortelzonde van de mens met verbluffende scherpte getypeerd toen hij ze karakteriseerde als het **incarnatus-in-se-zijn** van de mens. Dat wil zeggen: de kern van de zonde is het naar zich toegebogen, toegekromd zijn van de mens, het alles naar zichzelf toetrekken en aan zichzelf dienstbaar maken. Dat **incarnatus-in-se-zijn** is de begeerlijkheid van het menselijk hart. Deze bestaat evenwel niet maar hierin, dat de mens zich richt op het slechte, het lage in de wereld met voorbijzien van God. Neen, het demonische begeren van de gevallen mens richt zich op **alles**, waarmee hij in aanraking komt. Hij grijpt **alles** aan wat in zijn bereik komt. Maar — om het naar zichzelf toe te halen, het voor zichzelf te gebruiken. En de afschuwelijkste openbaring van dat **incarnatus-in-se-zijn** bestaat hierin, dat de mens ook en vooral Gods geestelijke gaven en uiteindelijk de levende God zelf zo aangrijpt en gaat gebruiken.

Dit principiële egoïsme — het kan de gestalte aannemen van een voornamen, nobele, altruïstische levenshouding — verandert de mens radicaal en totaal. Ja zeker, hij blijft streven naar een hoogste doel, een hoogste goed. Dat behoort tot zijn structuur en natuur. Maar wat is dat doel en dat goed? En hoe jaagt hij daarnaar? Van God afgebogen kent de mens nog maar één goed, één bonum. Namelijk zijn eigen goed, bonum summum. Het brandpunt van zijn leven, ja, van al het geschapene, is voor hem het eigen hart, het eigen geluk. Hoe eindeloos verschillend de concrete inhoud daarvan verder ook moge zijn — het kan variëren van het meest gemene en vulgaire tot het meest sublieme — ten slotte zoekt de mens toch alleen zichzelf. De gronddrift van zijn leven is de hartstocht om dat eigen goed te verwerklijken. Om daartoe te komen gebruikt hij alles. Dat wil zeggen: hij **misbruikt** dat in de diepste zin van het woord. Niet alleen het geschapene, Gods schepselen, niet alleen het aardse goed en geluk dat hem geschonken wordt, maar ook de geestelijke goederen, zelfs de vergeving der zonden, de heiligheid, de zalig-

heid. De principiële egocentrische mens beschouwt dat alles als object, werpt zich op dat alles, maakt er zich meester van, probeert dat althans en pooft zo eigen zaligheid te bereiken. Maar het hoogtepunt of liever het volstreckte dieptepunt bereikt dit egoïsme als het zich van God meester maakt, althans probeert dat te doen, om ook de Almachtige te gebruiken als middel tot het bereiken van zijn doel.

De zondige mens, dat wil zeggen: de afvallige, de geperverteerde mens gaat bij het zoeken van wat voor hem het hoogste goed is, — dat, het zij nog eens gezegd, altijd bonum suum is, — uit van zichzelf. Maar aan het einde van de weg die hij daarbij inslaat, staat niet de levende, heilige, genadige God. Neen, aan het eind van die weg staat ook weer die mens zelf. Hij keert ten slotte tot zichzelf als tot het laatste doel van al zijn streven, ja, van alle dingen terug. En uitgaande van zichzelf werpt hij zich op alles wat in zijn gezichtsveld komt en exploreert, ja, prostituteert het, om uiteindelijk na alles gezocht, alles gebruikt te hebben, terug te keren tot zichzelf.

* * *

Zie dit is de oerzonde van de mens. Van **ons**. Dit is zijn principiële, zijn existentiële egoïsme. Dit is zijn incurvatus-in-se-zijn, het naar zichzelf terug buigen „waarbij de kromming van de boog tot in het oneindige wordt uitgerekt, tot zelfs de hemelse goederen en God erin begrepen worden, maar het eindpunt is identiek met het beginpunt, namelijk: het eigen hart, het eigen voordeel, de mens als middelpunt van al het bestaande. . . . De mens heeft in zijn zonde, zichzelf tot object van zijn eigenliefde en daarmee tot voorwerp van zijn verering gemaakt en is zichzelf ten afgod geworden”.

Door deze zonde wordt het ware leven in de mens verwoest. Het waarachtige heil van de mens ligt in zijn op God betrokken zijn. Niet in een juridische, legale relatie, maar in de liefdevolle en vreugdevolle onderwerping aan Gods heilige liefdewet. Door de zonde heeft de mens zich evenwel uit deze relatie, waarin hij alleen leven kan losgerukt. Hij is de eenzame geworden. Door het op zichzelf betrokken zijn, het naar zich zelf toegebogen zijn, is de Andere — ook de menselijke andere — de vreemde, de indringer, de vijand voor hem. Die anderen vormen een bedreiging voor de demonische, gewaande autonomie van de gevallen mens. Het egoïsme en de autonomie van de gevallen mens plaatsen hem in een houding van haat t.o.v. God en

UIT DE INHOUD :

Verontwaardiging	H. V.
Mens voor God (II)	C. V.
Belijden en Belijdenis (II)	H. J. J.
Het echtscheidingsvraagstuk (II)	J. M.
Prof. Dr A. Sizoo †	A. P. M.
Boekbespreking	G. V.
Ned. Nieuw-Guinea en Antwoord	T. B. en H. S.
Persschouw	C. V.
Zijn de Gereformeerden nog Katholiek?	
Aankondiging	
Gereformeerde Jeugdcentrale Kampen	
Kerknieuws	

de naaste. Door de zonde is de mens ook onmachtig geworden om iets anders te zijn dan zo'n zich zelf zoekende, alles misbruikende, eenzame, autonome mens. Maar deze onmacht is allerminst passiviteit of resignatie. Integendeel, het is een onmacht die verbetering weert tegen de roep Gods. De schuld van de mens ligt vooral daarin, dat hij zijn onmacht hartstochtelijk wil en handhaaft en verdedigt met al de fanatieke felheid, waarmee de mens zich verzet tegen een indringer, die hem zijn vrijheid roven wil.

Dit is iets van de val, de zonde van de mens en van zijn grote, overgrote schuld.

Paulus gaf van de gevallen mensen, van **ons** eens deze typering: Niemand is rechtvaardig, ook niet één, er is niemand, die verstandig is, niemand die God ernstig zoekt; allen zijn afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand, die doet wat goed is, zelfs niet één — den weg des vredes kennen zij niet. De vreze Gods staat hun niet voor ogen.

En de Heiland zei eens van ons allen: Want van binnen uit, uit uw hart, komen kwade overleggingen, hoererij, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, boosheid, list, onmatigheid, een boos oog, godsblastering, overmoed, onverstand.

Dit woord is niet minder dan de prediking van de radikale en totale verdorvenheid van de mens — van u en mij! — van zijn geestelijk en religieus bankroet.

C. V.

1) Zie voor het bovenstaande vooral: Dr J. F. Bakker, **Coram Deo**; blz. 25 v.

Belijden en Belijdenis

II

Wanneer wij het woord belijden horen dan denken wij allereerst en vrijwel uitsluitend aan het belijden van ons geloof toen we tot jaren van onderscheid kwamen en we toegang vroegen tot het Heilig Avondmaal. En bij het woord belijdenis denken we vooral aan de Drie Formulieren van Enigheid. Die vormen de Belijdenis van de Geref. Kerken.

Het is een groot voorrecht als we ons geloof mogen belijden. En het is een goed ding, dat wij een Belijdenis hebben. Maar het is niet best als ons belijden zich tot éénmaal beperkt en het is een kwaad ding als we alleen maar die Belijdenis „geloven”, maar ons geloof niet belijden in het midden der wereld, als we daartoe de gelegenheid hebben. Dan geldt het bekende woord van prof. Bavinck, dat in tijden van verval „men de Belijdenis nog wel gelooft maar z'n geloof niet meer belijdt”. Het is te vrezen dat dit kwaad veel voorkomt. Ik ben het tenminste in mijn pastorale arbeid vaak tegengekomen.

Levendig herinner ik mij het volgende geval. Een man „die nergens meer aan deed” kwam met mij in gesprek. Hij was wel bij het Evangelie opgevoed en naar de christelijke school geweest. Maar hij was er langzamerhand los van geraakt. Hij twijfelde trouwens ook of veel mensen, die naar de kerk gingen, wel veel geloofden. Hij merkte er maar bitter weinig van! Z'n buurman was ouderling van de Geref. Kerk. Hij kon best met hem opschieten en had er wel een behulpzame nabuur aan. Ze hielpen mekaar over en weer zoals het ook behoorde. Maar

als hij eens vloekte zei de buurman daar niets van. Van z'n geloof merkte hij nooit iets. Zodat hij twijfelde of hij wel veel geloof had.

Toen ik met bedoelde ouderling daarover sprak zei deze: „Over deze dingen hebben wij het nooit. Daar praten wij niet over”. Alsof hij zeggen wilde: Dat is de taak van de dominee, daarmee houden wij ons niet bezig.

Nu weet ik wel, dat er veel gesloten karakters zijn. Er zijn ook mensen, die weinig praten. Vooral als het gaat over de dingen van het Koninkrijk der hemelen. Dat hangt ook wel samen met gemis aan vrijmoedigheid om zich te uiten tegenover anderen. Ik zal niet zeggen, dat zulke mensen niet oprecht in de Here Jezus kunnen geloven. We moeten met ons oordeel voorzichtig zijn. Maar het is toch niet goed als men zich schaamt om de naam van de Here Jezus te noemen. En in alle talen van Hem zwijgt. Ook als er gelegenheid is om Hem te belijden. Die ouderling, die ik boven noemde, gaf toch wel de indruk bij een ongelovige buurman, dat het nu niet zo heel belangrijk is of men gelooft of niet gelooft. Men klaagt tegenwoordig in allerlei kring over het gebrek aan werfkracht van de kerk. Zou dat niet mee daaraan liggen, dat velen zwijgen als ze moesten spreken? Zou het met het belijden der gelovigen er zo best voorstaan? Ik vrees van niet. Er staat in Hand. 4 : 31: „En zij waren allen vervuld met de Heilige Geest en spraken het woord Gods met vrijmoedigheid”. Dat betrof niet alleen de apostelen, maar alle leden van de eerste Gemeente. Zou dat nog van ons kunnen gezegd worden?

Het is van belang eens na te gaan, wat de Schrift zegt van het belijden der gelovigen. Wat het woord betreft, dit betekent eigenlijk: iets openlijk zeggen, publiek uitspreken wat men van iets denkt. Duidelijk komt dat uit in Joh. 1 : 20: „En hij (Johannes de Doper) beled en ontkende het niet; en hij beled: Ik ben de Christus niet”. Klaar is deze betekenis ook in Hebr. 11 : 13: „Zij (namelijk de gelovigen uit Hebr. 11) hebben beleden, dat zij vreemdelingen en bijwoners waren op aarde”. Vaak heeft het ook de betekenis van: samen zeggen, gemeenschappelijk uitspreken. Dan krijgt het ook de betekenis van: loven of prijzen. Hebr. 13 : 15 wordt door prof. Brouwer terecht zó vertaald: „Laten wij dan door hem God voortdurend een lofoffer brengen, namelijk de vrucht der lippen, die zijn naam prijzen”. Belijden is dus spreken, met woorden iets of iemand erkennen. En de belijdenis is een **vrucht der lippen**. Het spreekt vanzelf dat daar het hart achter moet staan, met de mond moet zich het hart uitspreken. Maar het belijden is iets dat we met de mond verrichten.

Wat wij belijden kan op papier gezet worden en in een schriftelijke Belijdenis worden vastgelegd. Maar in de eerste plaats is belijden een uitspreken met de mond. Paulus schrijft dan ook in Rom. 10 : 8v.: „Nabij u is het woord, in uw mond en in uw hart, namelijk het woord des geloofs, dat wij prediken. Want indien gij met uw mond belijdt, dat Jezus Heer is, en met uw hart gelooft, dat God Hem uit de doden opgewekt heeft, zult gij behouden worden; want met het hart gelooft men tot gerechtigheid en met de **mond belijdt men tot behoudenis**”.

Als iemand krachtig opkomt voor de uitspraak der belijdenis, dat „onze natuur also is verdorven geworden, dat wij allen in zonden ontvangen en geboren worden”, dan is dat goed. Maar als hij z'n ongerechtigheden niet belijdt voor God en mensen, dan staat hij niet recht tegenover de HERE. En dan betekent zijn krachtig opkomen voor die bekende belijdenisuitspraak weinig of niets.

Als iemand krachtig opkomt voor de belijdenisuitspraak „dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zone Gods is”, dan doet hij wel. Maar als diezelfde „iemand” Christus, de Zone Gods, niet belijdt voor de mensen, maar in alle talen van Hem zwijgt, dan betekent zijn vasthouden aan die belijdenisuitspraak weinig. Want de Here Jezus heeft gezegd: „Een ieder dan, die Mij belijden zal voor de mensen, dien zal ook Ik belijden voor mijn Vader, die in de hemelen is; maar alwie Mij verloochenen zal voor de mensen, dien zal ook Ik verloochenen voor mijn Vader, die in de hemelen is”. Mattheüs 10 : 32v. Een goede Belijdenis is goed, ja best. Maar het roemen in die Belijdenis moet gepaard gaan met het belijden van de Naam des Heren in de praktijk van ons leven. Anders is zulk roemen een ijdele zaak.

* * *

Luther heeft eens gezegd: „Evangelie is niet anders dan een prediken en uitroepen van de genade en barmhartigheid Gods, door de Here Christus met zijn dood verdiend en verworven. En het is eigenlijk niet dat, wat in boeken staat en in letters samengevat wordt, maar het is meer een mondelinge prediking en een levend woord, en een stem, die door de ganse wereld schalt en openlijk wordt uitgeroepen, zodat men het overal hoort”.

Het Evangelie is wel vastgelegd in de Schrift. Maar het is bestemd om verkondigd te worden. En waar dat Evangelie met het hart wordt geloofd daar is het belijden van Christus het antwoord op het Evangelie. En ik zou van dat belijden willen zeggen, wat Luther zei van het Evangelie: „Het belijden is niet anders dan een prediken en uitroepen van de genade en barmhartigheid Gods, door de Here Christus met zijn dood verdiend en verworven. En het is eigenlijk niet dat, wat in boeken staat en in letters samengevat wordt, maar het is meer een mondelinge uitspreken en een levend woord, en een stem, die door de ganse wereld schalt en openlijk wordt uitgeroepen, zodat men het overal hoort”. Het is goed en noodzakelijk, dat de kerk haar belijden op schrift heeft gesteld en vastgelegd. Maar als dat geen dood kapitaal zal worden, dan moeten de leden der kerk die Belijdenis en dat belijden uitdragen met mond en stem, met het levende woord, zodat ieder die oren heeft om te horen het hore.

Een zwijgende kerk is een dode kerk. De levende kerk spreekt en belijdt. Daarmee bedoel ik niet, dat de kerk-in-synode-vergaderd boodschappen de wereld in moet sturen en getuigenissen moet doen uitgaan of haar oordeel moet uitspreken over allerlei actuele gebeurtenissen. Maar daarmee bedoel ik, dat de leden der kerk zich voor het Evangelie niet moeten schamen, maar levende getuigen van Christus moeten zijn. In de Catechismus wordt gevraagd: „Waarom wordt gij een christen genaamd?” En het antwoord luidt: „Omdat ik door het geloof een lidmaat van Christus en alzo zijn zalving deelachtig ben, opdat ik **zijn Naam belijde**...”. We kennen allen dat prachtige antwoord, maar daar is het niet goed mee. Als we waarlijk leden van Christus zijn door een waar geloof, dan mogen we niet zwijgen, maar dan **mogen** we

Hem belijden. Dat is dan geen harde plicht, maar een lichte last. Als het Sanhedrin aan Petrus en Johannes beveelt niet meer te spreken of te leren op gezag van de naam van Jezus, dan antwoorden zij: „Wij kunnen niet nalaten te spreken van wat wij gezien en gehoord hebben”. Nu zijn wij geen apostelen en ook niet allen predikanten, maar in ons allen moet iets zijn van dat: wij kunnen niet nalaten te spreken van wat wij gehoord hebben. Wij hebben bezwaren tegen allerlei secten, die halve waarheden of leugens propageren. Maar beschamen zij ons vaak niet door de vrijmoedigheid waarmee zij spreken? Zijn wij nog wel een belijdende kerk? Of zijn wij een zwijgende kerk? Wij hebben een goede Belijdenis. Zijn wij ook goede belijders?

H. J. Jager.

Het Echtscheidingsvraagstuk

Voorstellen van de Comm. de Jongh.

Zoals vermeld, hebben alle pogingen om een andere wettelijke regeling te krijgen tot nu toe gefaald.

Wel werd een wet tot het tegengaan van lichtvaardige echtscheidingen van Min. Maar-seveen aanvaard, maar nog steeds is deze wet, die overigens weinig betekenis heeft, niet ingevoerd.

Het ziet er ook niet naar uit, dat dit gebeuren zal.

In 1947 is door een kring van belangstellenden, de comm. de Jongh genoemd, een suggestie gedaan om tot verbetering van het echtscheidingsrecht te komen.

Deze commissie kwam tot de conclusie dat echtscheiding bij onderling goedvinden onmogelijk moet worden gemaakt. Onwaarheid en ontduiking moeten uit de rechtszaal geweerd worden.

Daarom werd gepleit om bij echtscheiding de diepere motieven te onderzoeken en slechts wanneer vastgesteld kan worden, dat het huwelijk in zijn wezen geheel ontworcht is, de echtscheiding toe te wijzen.

Deze huwelijksontwrichting moet worden vastgesteld door de rechter, die bij zijn beslissing gesteund wordt door het onpartijdig onderzoek van een huwelijksraad.

Als algemene echtscheidingsgrond werd daarom voorgesteld de grondige ontwrichting van het huwelijk.

Daarnaast wilde men echter ook bijzondere gronden laten bestaan en wel overspel, kwaadwillige weigering van samenwoning (termijn van 3 jaar), veroordeling tot vrijheidsstraf van 4 jaar of langer, en krankzinnigheid.

Tegen dit voorstel rezen echter van vele kanten bezwaren. Zo werd van r.k.zijde bezwaar gemaakt tegen elke formele verruiming van de echtscheidingsgronden.

A.R.rapport.

Ook een A.R.rapport van 1949 wees de suggesties van de comm. de Jongh af.

Ontwrichting van een huwelijk, zo werd opgemerkt, is niet een bepaald feit, dat is vast te stellen naar algemene ervaringsregelen, maar een toestand. Het vaststellen daarvan houdt een waardering in, waarop levensbeschouwing en subjectieve factoren een belangrijke en vaak beslissende invloed uitoefenen. Een rechter van christelijke levensbeschouwing zal daarover anders oordelen, dan een rechter, die atheïst is.

De praktijk in Zwitserland, waar men de algehele ontwrichting als echtscheidingsgrond erkent, heeft inderdaad geleerd, dat er een groot verschil in rechtspraak is. Om de comm. de Jongh recht te doen, moet daartegen echter opgemerkt worden, dat om dit euvel te voorkomen, voorgesteld werd een huwelijksraad in te schakelen, die een onderzoek moet instellen.

De enige uitbreiding, waar de A.R.comm. voor gevoelde is het opnemen van „ontuchtig levensgedrag” als echtscheidingsgrond. Dit met een beroep op Matth. 19 : 9, waar het woord „porneia” wordt gebruikt, welk woord meer omvat dan overspel en waaronder in elk geval ook ontuchtig levensgedrag valt.

Om de grote leugen uit te bannen werd voorgesteld in de wet een bepaling op te nemen, dat de echtscheiding niet kan worden

toegewezen, indien de rechter niet uit de gebezigde bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput van de juistheid der feiten, op grond waarvan de echtscheiding gevorderd wordt.

In een aparte nota bij dit rapport gaf prof. De Gaay Fortman blijk van een afwijkend gevoelen. Hij gaf de voorkeur aan het laten rusten van een herziening van het echtscheidingsproces. Indien er echter toch een herziening komen moest, gaf hij de voorkeur aan het opnemen van „verwording van het huwelijk” als echtscheidingsgrond.

Trouwens de in het A.R.rapport neergelegde visie is niet door alle A.R. aanvaard.

Prof. Anema pleitte al in 1904 voor herziening van het echtscheidingsrecht. Prof. Gerbrandy gaf in 1953 in de Tweede Kamer blijk van een afwijkend gevoelen, gevolgd door prof. I. A. Diepenhorst in 1957 in de Eerste Kamer.

Rapport van de prof. Teldersstichting.

In 1960 kwam een rapport uit van de liberale prof. Teldersstichting, waarin gepleit werd voor het opnemen van „algehele ontwrichting van het huwelijk” als nieuwe echtscheidingsgrond. Dit in navolging van het Duitse en Zwitserse recht.

Naast deze algemene grond wilde men de 4 bestaande gronden handhaven en deze nog uitbreiden met „ernstige ontucht” en „krankzinnigheid”. Een voorstel dus, dat grote overeenkomst vertoont met dat van de comm. de Jongh.

Rapport van de comm. Briët.

Bij de algehele herziening van het B.W. werd geen wijziging van het echtscheidingsrecht voorgesteld. Toch begreep ieder, dat ook op dit punt getracht moest worden tot wetswijziging te komen. In 1957 werd daarom op verzoek van Min. Samkalden een gespreksgroep gevormd om in onderling overleg zich te beraden over het vraagstuk van de echtscheiding. In 1960 bracht deze commissie, waarin personen van zeer uiteenlopende levensbeschouwing zitting hadden, een rapport uit.

De commissie verklaarde niet gestreefd te hebben naar eenstemmigheid in beginselen, omdat bij de grote „levensbeschouwelijke” verdeeldheid dit toch niet te bereiken was.

Men was, gezien de historie, tot de opvatting gekomen, dat het toch niet mogelijk zou zijn elkaar te overtuigen. De commissie geloofde blijkbaar niet meer in een diepere eenheid van levensopvatting en beperkte zich daarom tot een poging een praktische oplossing te krijgen, die zo goed mogelijk een afspiegeling van de verschillende geestelijke stromingen was.

Men slaagde er metterdaad in op het stuk der praktische mogelijkheden tot vrij grote overeenstemming te komen.

Onjuist is naar het oordeel der comm. de praktijk van de „grote leugen”, die echtscheiding bij onderlinge toestemming mogelijk maakt. Aan de andere kant had men echter ook oog voor het feit, dat scheiding in veel gevallen onmogelijk is, wanneer één partij, gedreven door onedele motieven, medewerking weigert, hoewel de samenleving ondragelijk is geworden.

De comm. stelde zich daarom ten doel om zowel echtscheiding bij onderling goedvinden

te voorkomen als een oplossing te vinden voor huwelijken, die radikaal kapot zijn.

Tegen het opnemen van „algehele ont-wricting” als echtscheidingsgrond had deze commissie echter grote bezwaren, omdat daarbij van de rechter een oordeel gevraagd wordt, dat geen mens met betrekking tot een ander geven kan.

Om de kwade praktijk van de „grote leu- gen” tegen te gaan wordt gekozen voor ver- ruiming der echtscheidingsgronden.

Voorgesteld wordt daarom de mogelijkheid te scheppen na 2 jaar scheiding van tafel en bed (nu is dat 5 jaar) echtscheiding aan te vragen. Dit zal dan kunnen geschieden op verzoek van 1 der partijen, tenzij zwaarwichtige belangen van de ander zich daartegen verzetten.

Verder wordt voorgesteld verzwegen sexu- ele afwijkingen als grond voor nietigverkla- ring en geslachtelijk verkeer met een persoon van dezelfde kunne als echtscheidingsgrond in te voeren. Daarmee was men echter nog niet van „de grote leugen” af.

Om deze in te dammen werd ook nog het voorstel gedaan de gewone echtscheidings- procedure op 2 jaar te stellen. Een soort af- koelingsperiode dus, waarin partijen zich nog kunnen bedenken. Wel mag voordien bewijs van de aangevoerde gronden geleverd wor- den. Slaagt men in dat bewijs, dan kan de eisende partij direct echtscheiding vragen, als een gewichtig belang van eiser inwilliging van dat verzoek vordert. In de praktijk zal dit dus betekenen, dat het gebruik van „de grote leugen” extra tijd kost.

Echter geen 2 jaar. Immers, wanneer de eisende partij bewijs moet leveren, gaat daar ook wel een jaar overheen.

Het R.K. standpunt.

Het voorstel van de comm. Briët werd in

maart 1961 door verschillende sprekers in de Eerste Kamer besproken. Over het algemeen stond men tegenover deze voorstellen wel- willend.

Zelfs van R.K. zijde, waar men tot nu toe zeer afwijzend stond tegen elke wijziging, sprak men in welwillende zin hierover. De Heer Witteman verklaarde zich voorstander van een regeling in de zin van de comm. Briët.

Hij was van oordeel, dat men van R.K. zijde zal moeten berusten in deze uitbreiding van de echtscheidingsgronden. Theologisch, zo meende hij, is burgerlijke scheiding eigenlijk een indifferente zaak, omdat deze geen einde maakt aan het huwelijk, evenals een burger- lijk huwelijk naar R.K. opvatting geen echt huwelijk is. Maar toch zullen de R.K. nooit een verruiming op grote schaal aanvaarden wegens de gevolgen, die daaruit voortvloeien. Hoe gemakkelijker de echtscheiding, hoe los- ser is vanaf het begin de huwelijksband.

De voornaamste kritiek op dit voorstel was wel, dat een enkele daad van overspel recht geeft op echtscheiding. Juist in dat geval echter kan men die afkoelingstermijn over- slaan. Desnoods construeert men dan wel even overspel. Hij had daarom bezwaar, dat in die gevallen de termijn van 2 jaar zou wegvallen.

Voorts maakte hij bezwaar tegen het aan- vaarden van afwijkend sexueel gedrag als vernietigingsgrond.

Nu is de opvatting van Witteman niet een door alle R.K. aanvaarde. Andere R.K., bui- ten de Kamer b.v., hebben gepleit voor het opnemen van de ontwrichting van het huwe- lijk als grond. Over het algemeen schijnt men echter ook in die kringen thans wel gepor- teerd voor enige verruiming der gronden.

J. Meulink.

Prof. Dr. A. Sizoo †

Alleen reeds het feit, dat de redactie van „Opbouw” om een herdenkingsartikel vroeg, geeft duidelijk aan, welk een bijzondere plaats Prof. Sizoo heeft ingenomen.

Hoe kreeg hij die plaats?

Daar hebben zijn karaktereigenschappen aan meegewerkt. Dr van IJzeren schreef in zijn In Memoriam in het Weekblad van het Genootschap van Leraren, dat hij uit de mond van Sizoo nimmer een onaangenaam woord had gehoord. Daarmee wordt Sizoo getekend. Ook door zijn ere-lidmaatschap van het Ge- nootschap. Dat was van ouds de vereniging van leraren aan Gymnasia. Ook de leraren van de enkele Christelijke Gymnasia en later Lycea vonden daar hun onderdak. Door de goede verhoudingen in het Genootschap is er vóór de laatste oorlog nooit een afzonderlijke organisatie opgezet.

Sizoo is daar bestuurslid geweest, en roem- de het Genootschap steeds. Als kenmerkend vertelde hij, dat hij van de secretaris nooit een brief had ontvangen, die op zondag geda- teerd was. Totdat... hij zelf door tijdnood gedreven op zondag terugschreef. Ja, zei hij dan, als ik mijn werk niet af heb en moet laten liggen, bederf ik mijn zondag. Dat was in de dagen, dat ik als Lyceïst het onderwijs van Sizoo genoot, een behoorlijk vrije opvat- ting over de zondagsheliging. Maar nu lijkt de traditie, waar hij van durfde afwijken, haast weer begerenswaardig, nu de vrije zaterdag de glijdende werkweek gaat bren- gen!

Aan één zo'n kleinigheidje merkt U wel, dat Sizoo zeker geen starre figuur is geweest. Star was hij ook niet in zijn verhouding tot zijn vak. Ieder, die zich even rekenschap geeft van de structuur van het Gymnasium, begrijpt, dat die voor een Christen moelijk- heden brengt. Het doel van het onderwijs is de klassieke vorming. En zo ergens, dan springt het hier in het oog, dat vorm en in- houd niet te scheiden zijn. Klassieke vorming brengt mee, dat men grondig kennis neemt van het antieke denken. Dat denken dus, waarop die zuil van ons huidig volksbestaan stoelt, die de onze stellig niet is! Sizoo was hier niet star, omdat hij het nog tamelijk gemakkelijk had! Hij behoorde natuurlijk tot de oude garde der V.U. studenten. Toen gaf aan de V.U. een zeker gechristianiseerd idea- lisme de toon aan. Dat was vanzelfsprekend

doordrenkt met klassieke motieven. Positie- bepaling tegenover de Oudheid ging vrij ge- moedelijk toen. Sizoo leerde ons dat reeds in de klas met het gevleugelde woord — ik meen van von Ranke — Heimat und Fremde.

En de klassieke Oudheid was voor Sizoo het geestelijk vaderland. Wat heeft hij zich de fijne vormgeving der Ouden eigen gemaakt! Wanneer men zijn boeken leest valt het niet eens dadelijk op, zó natuurlijk is het bij hem. Maar wie, als ik, ooit eigen werk onder zijn kritisch oog heeft moeten leggen, die weet, welk een benijdenswaardig ontwikkeld taal- en stijlgevoel Sizoo bezat. Een echte vrucht van het oude gymnasium!

De Oudheid was voor Sizoo een vaderland. Vooral toen ik later de colleges van Prof. Vollenhoven liep, kreeg ik er oog voor, welk een heel andere instelling wij ons verwierven. Sizoo placht te zeggen: als ik 380 voor Chris- tus had geleefd, zou ik Platonius willen zijn, maar in 250 Stoicijn.

Het is hier de plaats niet om uit te meten, wat nu precies Platonisme en Stoa zijn en waarin ze verschillen. Maar die verschillen zijn wel enorm. Plato met zijn werkelijkheid der ideeën moest voor een leerling van de oude Jan Woltjer wel haast de vijfde evange- list wezen. De Stoa staat lineair tegenover die gedachte. Maar de karaktervastheid, die ze propageerde, boeide Sizoo zeer. En zoals hij een paar keer in onze gymnasiastentijd Socra- tes en Laches uitbeeldde, hoe ze in rustige kout uit de verloren veldslag huiswaarts keerden — de speer over de schouder, zo rustig en geducht, dat de achtervolgers hen maar liefst ongemoeid lieten, zó kregen we op zijn tijd het verhaal van Paetus' vrouw. Die zich zelf een dolk in de borst stak om haar man te bemoedigen, die opdracht had zelfmoord te plegen; daarna reikte ze de dolk aan haar echtgenoot met de bekende woorden: Paete, non dolet... het doet geen pijn.

In het oordeel van Sizoo klonk altijd iets door van de „suggnomè” der klassieken. Als je alles weet, dan begrijp je, waardeer je, vergeef je. „Zo dachten ze nu eenmaal in die tijd”, dat heb ik vaak uit zijn mond ge- hoord. Hierdoor kon hij een bewonderens- waardige ruimhartigheid tonen; maar aan de andere kant heeft hij zich door deze instel- ling teveel voor een andere ontwikkeling aan de V.U. afgesloten.

Toen hij als hoogleraar optrad, gaf Prof. Vollenhoven reeds enige jaren college. De Wijsbegeerte der Wetsidee begon haar vleu- gels uit te slaan. De Wetsidee in deze naam betekent, dat de filosofen uit deze school zoeken naar de grondgedachten van een den- ker, die zijn hele denken beheerst, er de ach- tergrond en grondslag van is, om dan vanuit die grondgedachte te gaan beoordelen. Die grondgedachte blijkt dan steeds een geloofs- weten te zijn. Zo heeft een Bijbels Christen als grondslag onder al zijn denken en doen, dat de HERE de wereld schiep, dat de mens viel, maar Christus verzoening bracht en zo deze wereld toch tot zijn doel en voleinding komt. En aan deze gedachte meet hij alle opvattingen, waarmee hij wordt geconfron- teerd, op hun geldigheid.

Dit werd ons studentjes van de eerste jaren in dertig onderwezen. En ook de hooggeleer- den konden daar enige kennis van opdoen. Dat bracht problemen. De nog steeds voort- durende onwennigheid der theologen tegen- over deze filosofie is bekend. Maar ook voor een classicus als Sizoo was ze moeilijk ver- teerbaar. De waardering der Oudheid werd veel moeilijker. Die gaat meestal, en ging zeker bij Sizoo, via de personen en hun karak- ter en prestaties. Ze was dus, zou men tegen- woordig zeggen, nogal personalistisch. Nu kwam er ineens een heel andere aanpak. In eerste instantie viel het individu juist weg. Het beginsel werd naar voren gebracht, en natuurlijk afgewezen.

Geen wonder, dat Sizoo mij eens verklaar- de: „ik blijf maar bij het oude”.

Nu ik zelf ouder ben, en dus ook milder, kan ik beter begrijpen, dat hij zo dacht, dan als tentaminandus! Want het is toch zo, dat de Ouden een geweldig stuk denkarbeid hebben verricht, die tot nu toe onze maatschappij mee vormt. En we hoeven gelukkig niet alles te verwerpen, al is de wortel verkeerd. Zoals aan de andere kant de Christelijke era veel biedt, dat voor eigen wetsidee niet kan be- staan. We hoeven voor de klas bij het onder- richt ons echt niet tot „njet” te bepalen.

In deze trant heeft Sizoo aan de vorming van enige studentengeneraties meegewerkt. In een merkwaardige tussenfase van de V.U. De pionierstijd was voorbij. Toen was het idea- al van Gereformeerd Hoger Onderwijs ge- steld, en gelovige mannen hebben gezwoegd om dat ideaal te verwerkelijken. Maar ach- teraf zien we toch wel, dat ze nog heel wat geestelijke bagage uit het andere kamp had- den meegenomen. Wat aan de waardering voor die mannen niet afdoet!

Daarna kwam de bewuste radicalisering van het Gereformeerde element in het onder- wijs door enkele professoren, en ook het ont- groeien aan de knusse sfeer van de drie oor- spronkelijke studeerkamer-faculteiten! Een plotseling heengroeien naar de bedrijfsmatige lesinrichting van nu. Een groei, die ook an- ders breed wil wezen, zodat het radicaal Ge- reformeerde element het schijnt te gaan afleg- gen tegen de tendens naar het „algemeen christelijke”.

Dat Sizoo met deze laatste ontwikkeling van harte meeding, geloof ik niet. Hij ver- telde mij, dat hij erg ingenomen was met zijn opvolger, óók omdat die Gereformeerd was.

Als man van studie heeft Sizoo een mooi leven gehad. Ik schreef zoeven „knus”. Een kleine faculteit met nog negentiende-eeuwse inslag. Elke student liep naar eigen tempo of liep niet, naar hem goedgeacht. En na verloop van enige lustra waren de meesten toch klaar. Zo ging dat toen. Een ontzaglijke uitge- breide leerstof. Maar de slachtoffers konden van de bomen het bos vaak niet meer zien. Als je er een paar jaar méér aan besteden wilde, kwam dat gezicht wel. Maar dat méér besteden is niet meer van onze tijd. De jon- gere hoogleraren hebben dan ook de bakens verzet. Het programma is veel bewuster op de structuur van het vak toegespitst; de stu- diegang geeft veel vroeger mogelijkheid om de eerste prestaties te geven. De jongere pro- fessoren hebben dat doorgezet; maar ik ver- klap geen geheim, als ik vertel, dat dit ge- beurde met de hartelijke instemming van Sizoo. Toch moet hem de knusheid van vroe- ger aan het hart zijn gegaan. Maar de tijd is anders. En volgens Dr A. Troost denkt een Gereformeerd mens situatief!

Was de sterfdag van Professor Sizoo geda- teerd geweest met 1935, dan zou alleen het feit, dat een V.U.-prof. opgeroepen was, een gedenkartikel noodzakelijk maken. Het Gere-

formeerde volk kende zijn geleerden nog. Dat ook verandert; en bovendien is voor vele Vrijgemaakten een hoogleraarschap aan de V.U. nauwelijks een aanbeveling.

Waarom dan in een Vrijgemaakt blad anno '61 een artikel over de gestorven Sizoo?

Omdat hij als classicus en vooral als latinist zich een geheel enige positie heeft verworven onder de Gereformeerden.

Met opzet schreef ik: als latinist. Want zijn hoofdwerk is ongetwijfeld geweest zijn monumentale vertaling van de Institutie van Calvijn. Wat of wie hem tot die onderneming heeft gebracht, weet ik niet. Maar het moet voor hem een reuzewerk geweest zijn! Iemand, die zelf nooit een onaangenaam woord zei, moet wel door een hoog ideaal zijn gegrepen, en zich met „sugnomè” dagelijks hebben voorgehouden, dat dit nu eenmaal de gewoonte van de tijd was, om de vertaling vol te houden van een werk zo overladen met invectieven. Dat is een mooie term voor: scheldwoorden. Sizoo heeft doorgezet. In drie dikke delen van Meima prijkt de Institutie op menige boekenplank. Een schat der kerk was toegankelijk geworden voor het gewone kerklid.

Met dit werk sloot Sizoo aan zowel bij de pioniersperiode van de V.U., als bij de tussenfase der radicalisering. Geen wonder, dat toen zijn benoeming tot hoogleraar viel.

Hij heeft die schatkamer toegankelijk gemaakt. Is die rijkdom ook uitgebuit? De ontwikkeling in de Gereformeerde bevolkingsgroep doet vrezen, dat het hoofdwerk van Sizoo niet die vrucht heeft afgeworpen, die verwacht mocht worden. Misschien kan dit herdenkingsnummer voor sommige Vrijgemaakten aanleiding zijn om nog eens naar Calvijn terug te grijpen. De ietwat heftige wijze van zeggen vindt in ieder geval bij hen een getraind oor! Laten we daar maar overheen lezen, om te leren, wat Calvijn ons leren kan, nl. om de Schrift gehoorzaam en eerbiedig te lezen.

Ieder weet, dat de grootste belangstelling van Prof. Sizoo uitging naar Augustinus. Op dat terrein wist hij „alles”. Voor Augustinus had hij grote liefde; ook door innerlijke verwantschap. Een innerlijk conflict van Augustinus was de vraag, waar hij mee tobde: ben ik Christianus of Ciceronianus? Augustinus was geheel gevormd in de geest der Oudheid, zoals Sizoo; Augustinus was een oprecht Christen, zoals Sizoo; Augustinus was wijsgerig gevormd door het Neoplatonisme; Sizoo heeft zijn wijsgerige propaedeuse in idealistische trant gehad. En wel zo degelijk, dat het geruime tijd heeft geduurd, voordat hij die vreemde, Neo-Platonische elementen bij Augustinus kon herkennen.

Beiden waren het allerliefst studeerkamer-mensen. Beiden hebben ze toch hun werkkraacht in dienst gesteld juist van het gewone, niet-gestudeerde volk.

Geen wonder, dat Sizoo zich tot de figuur Augustinus aangetrokken voelde. En geheel in zijn lijn was het ook om Augustinus door goede vertalingen bij het gewone volk te brengen.

Zo gaf hij de Belijdenissen, een meesterwerk ook uit de wereldliteratuur. Maar vooral een boeiende beschrijving van de kracht van het Evangelie ook in heidense omgeving.

Ook een bundeltje korte overdenkingen publiceerde hij: Levende Woorden van Augustinus. Maar die hebben stellig geen groot publiek bereikt. De vertaal-trant van de „ouderwetse” Sizoo, die de stijl van de oorspronkelijke schrijver precies weergaf, heeft hier zijn schaduwzijde getoond: hoe knap ook vertaald, de taal is te moeilijk!

Maar de Confessiones-Belijdenissen geven een voor ieder te genieten beeld van de post-klassieke tijd, de tijd waarin de kerk van martelaarskerk staatskerk werd. Een tijd even bewogen, met evenveel herwaardering van alle waarden als de onze. Maar welk een geloofskracht vond men toen!

De N.C.R.V. stond nog zozeer in de kinderschoenen, dat een medeleerling uit de tweede(!) klas van het Lyceum reeds voor de microfoon mocht musiceren. In die tijd hield Sizoo zijn eerste radiospeech. Over: de Griekse Goden in het Nieuwe Testament.

Hier is nog een facet, waardoor hij als classicus een heel bijzondere plaats heeft ingenomen. Hij behoorde tot de weinige geleerden, die zo knap zijn, dat ze eenvoudig kunnen wezen. Zo kon hij belangstelling wekken voor de klassieken. Met dat doel is hij b.v. jaren

lang redacteur geweest van Hermeneus, de periodiek van het Klassiek Verbond. O.m. verzorgde hij jarenlang de raadselrubriek. U weet, ik heb het woord „knus” gebruikt. Wat een tijd en wat een rust!

In deze lijn van popularisering liggen ook boekjes als: U spreekt ook Grieks en Latijn.

Maar voor ons vooral is belangrijk zijn popularisering van de kennis van de wereld, de maatschappij, waarin het Nieuwe Testament ontstond. Boeken als De Antieke Wereld en het Nieuwe Testament, en Het Oude Christendom geven eenvoudig en prettig leesbaar een schat van kennis. Hoe groot die schat is, ziet men pas, wanneer men er zelf het een en ander van weet! Voor degenen, die verder belangstelling hebben noem ik nog: Geschiedenis der Oud-Christelijke Letterkunde; en voor latinisten zijn aardige Bloemlezing uit de Christelijke Latijnse Schrijvers.

Tolle Lege. Dat hoef ik voor Vrijgemaakten niet te vertalen.

Een van de verhalen, die Sizoo graag vertelde, was Solon voor de rijke koning Croesus. Wie is de gelukkigste mens, Solon? Telloos de Athener, o koning. Want die heeft in tamelijk goede doen geleefd, flinke zonen gewonnen, en is in zegevierende strijd voor het vaderland gestorven.

Naar de maatstaf van Solon gemeten is Sizoo een gelukkig mens. Hij heeft zijn tijd uitgebuit in de studie, die hem lag; zijn geestkinderen kunnen nu nog zijn taak voortzetten; en hij is nog in het harnas gestorven. Want, hoewel met emeritaat, gaf hij nog college Vulgair Latijn.

Wij mogen niet naar de maat van Solon meten.

Gelukkig weten we, dat Sizoo aan de maat die over eeuwig heil en onheil beslist, voldeed. Hij leefde uit de vergeving der zonden om Christus' wil.

A. P. Muys.

BOEKBESPREKING

N. Baas, Die ons het eerst heeft liefgehad.

J. N. Voorhoeve - Den Haag.

Als ik dit boek met één woord zou moeten typeren, dan schreef ik: Baas! En dat is voor het boek een aanbeveling. Want Baas is altijd een trouwe boodschapper van zijn Heiland geweest. En dat is hij ook hier. Voor de deftige christenen van tegenwoordig liggen er in dit boekje ergernissen genoeg. Je ruikt in dit boekje nog altijd het Amstelveld en de amsterdamsche Nieuwmarkt, de lucht van de oliebollenkraam en de haring-in-'t-zuur-kar, je hoort aan de andere kant van Baas' Bijbelkraam dokter Kakodorus en de gein van de standwerkers: onder dat publiek is Baas Baas geworden en Baas gebleven. En lieden, die de haring-in-'t-zuur-kar, dokter Kakodorus en de gein van de joodse kooplieden niet kunnen verdragen geef ik de ernstige raad dit boekje vooral niet te kopen. Dezelfde raad geef ik gratis aan de culturele lieden, die zich aan hun muzikale standing verplicht achten alleen klasisek op hun pick-up te zetten: de auteur van dit boek was kennelijk in zijn nopjes met een plaat van de Zingende Zusjes. En ook studenten en anderen uit het theologenvolk, die alleen maar luisteren om te vernemen of de zaak wel openbarings- en heilshistorisch op zijn pootjes terecht komt en niet exemplarisch verprutst wordt, moeten hun geld voor dit boekje niet uitgeven: zonde van je goeie geld!

Maar als er nog mensen zijn, die onderrecht willen worden van de vrije genade van God en de ontfermingen van Jezus Christus, dan zou ik zeggen: hier is op de christelijke boekenmarkt een vandaag zeldzame gelegenheid. Want hier wordt het evangelie van de Levende God en de barmhartige Heiland voluit verkondigd. Door een man, die weliswaar „de (vrijgemaakte) kerk niet gezien heeft”, en toch is dit boek vol van de schone stad van Israels Opperheer en als ge hem over het bouwterrein van die schone stad ziet gaan dan blijkt het ook dat hij ernstig bezorgd is over de bouwlieden, die op het fundament, dat gelegd is, stro en stoppelen bouwen.

Hij schrijft over „Een vrouw uit het rosse leven”, Rachab „een echte hoer” (14): Rachab wordt niet behouden omdat zij zo'n beste is, maar omdat zij gelóófd heeft. Voorts over Ruth, de moabitische „Een verdoemde wordt

zalig”: „Naomi werkt niet mee, zij werkt zo hard tegen als zij kan. Zij denkt: „Ruth is een aardig meisje in het natuurlijke, maar wat kan je van haar verwachten! Op schoenen en kousen ga je de hemel niet binnen. Ik, oude vrouw, durf nog niet zeggen dat ik Gods kind ben, hoe zou zo'n jonge vrouw daar kennis aan hebben?” (22). „God is ruimer dan wij met z'n allen” (L. Lindeboom) (23). „Als een Ruth deze bladzijden leest, zou ik haar willen zeggen: Het is mogelijk, dat de kerkmensen u eerst argwanend aankijken. De kerk is niet altijd blij met zulke cadeautjes van God, de Heer vergeve het! Doch laat u dit niet afschrikken. Engelen zien scherper dan ouderlingen en gemeenteleden, zij verblijden zich over één zondaar, die zich bekeert”. (44). Over Jefta's dochter gaat hoofdstuk 3. Over het Groot privilege van de nederigen (Jes. 28 : 23—29) het volgende. „Nooit is zijn liefde tot zijn verkregen volk gróter dan wanneer Hij toorn tegen hun zonden”. Het zesde over Geknede mensen en Galanterie-christenen. (Jer. 18 : 1—10): „Want ofschoon de studie van sommige mensen super-dwazen maakt, en zonder heiligmaking de theoloog een gevaar voor de kerk is, toch is deze studie, op zichzelf beschouwd, schoon”. (60). „God gudst de genade niet met een puts over ons heen, maar schenkt ons deze in de weg van een verbond”. Over Baruch in Cap. 6: „Profeten worden onderbetaald en weinig gewaardeerd, zij zijn niet „geschikt”. Zij passen niet in het raam van het kerkelijk leven”. (73). „Wij hebben de gevaarlijke neiging om, als de Schrift van Gods toorn tegen zijn volk spreekt, eigenlijk te denken: „De Here doet maar alsof”. Neen, God doet nooit alsof! Al zijt ge gedoopt, al hebt ge honderden malen avondmaal gevierd, al hebt ge de leidingen des Heren kennelijk ondervonden, als ge geen ernst maakt met de bekering van ingeslopen zonden, zal God ook u afbreken. Zijn beloften zijn eeuwig waar, doch u moogt geen pink daarop leggen zo lang u wandelt op een weg, die van de Here afwijkt. God is lankmoedig en Hij stelt het oordeel menigmaal uit, maar eens komt de tijd dat de Here een punt gaat zetten”. (75). Troost voor predikanten en evangelisten (hfdst. 7) „wie weent om zielen, zal zielen winnen”. In hoofdstuk acht over Zacharias: „Want het eigenlijke van een priester zit niet in zijn lijfrok en van een dominee niet in zijn toga — het eigenlijke zit in een biddend hart en een heilig leven”. (87/88). „Er is nooit waar berouw zonder dat er ook waar geloof is” (95). „Genade voor nozems” is het opschrift voor het volgende hoofdstuk. „Maakt deze leer geen goddeloze en zorgeloze mensen?” vraagt de heidelbergse catechismus. Het antwoord luidt: „Ganselijk niet”. Aan mijn catechisanten heb ik dan steeds gezegd: „Helaas, soms ganselijk wel!” Misbruik van een leer — zei ik dan — kan altoos gemaakt worden, maar de Heer maakt géén zorgeloze, doch levende mensen”. „De kerk en de maatschappij zijn nooit hartelijk voor verloren zonen geweest”. (109). „Men kan neer zitten onder het Woord, het gebroken brood eten, de vergoten wijn drinken, en dit alles doen zonder erbarming met de wereld, zonder ontferming met de broeder, die in zonde viel”. (110).

Nog: „Weelde verslapt. Wij weten dit uit eigen ervaring. De Bijltjes van Kattenburg en de kruiers van de Jordaan leefden dichter bij de Here en waren vuriger in zijn dienst dan belijders die avond aan avond voor het televisie-scherm zitten”. (46). „... het geloof is geen statische zaak, geen barometer, die altijd op mooi weer staat”. (36). Ergens anders — we konden de plaats zo gauw niet weervinden — „De kerk is tegenwoordig veel te kerksch”.

Er staat hier en daar een enkele drukfout, het jaartallenboekje heeft broeder Baas niet goed bijgehouden (750 voor Chr. moet zijn 650, blz. 62), de geschiedenis wél. T.o.v. het koninkrijk van Nebukadnezar vergist Baas zich: dat was niet Assyrië, maar Babel (blz. 75). Tot troost van Pietje Secuur: t.o.v. het koninkrijk van Christus bespeurden we géén vergissingen.

Met de aan het begin genoemde reserves: ik hoop dat dit boekje vele kopers en vooral lezers en lezeressen vindt, ook vele jongeren. Het kost slechts f 4.90. Misschien doen toch de anderen er ook goed aan het te kopen en te lezen: Apollos achtte zich ook niet te goed om bij Aquila en Priscilla te gaan overleren.

G. Visee.

Nederlands Nieuw-Guinea en antwoord

De artikelen van de heer H. Smit over de kwestie Nieuw-Guinea heb ik met belangstelling gelezen. Dit neemt echter niet weg dat ik enkele vraagtekens plaats. Er is moeilijk een onderwerp te vinden dat meer de aandacht heeft en verdient, en ik meen er daarom goed aan te doen deze vraagtekens van enig commentaar vergezeld te doen gaan.

In het conflict om Nederlands Nieuw-Guinea komen drie partijen naar voren. In de eerste plaats Nederland, dat aan de bewoners, de Papoea's, beloofd heeft zelf te mogen beschikken over eigen politieke status. Voorts de Papoea's, die Nederland aan deze belofte houden. En in de derde plaats Indonesië, dat N.N.G. onvoorwaardelijk opeist.

Welk van de drie standpunten is nu voor wijzigingen vatbaar, die nieuwe perspectieven in de richting van een oplossing zouden kunnen openen? Nederland gaat in het plan „Luns” zo ver in de richting van de eisen van Indonesië als mogelijk is, zonder aan haar beloften aan de Papoea's te moeten torren, m. i. trouwens al iets verder zelfs. De meerderheid van de Papoea's voelt niets voor overdracht van de soevereiniteit aan Indonesië. Dan blijft Indonesië over, dat van het begin tot het eind hetzelfde standpunt is blijven innemen, en dus in de eerste plaats in aanmerking komt voor concessies. Welnu, m. i. hoeven we daarvan niets te verwachten. De eisen van Indonesië zijn voor een belangrijk deel een kwestie van binnenlandse politiek. Indonesië heeft in geen enkel opzicht iets aan Nederlands Nieuw-Guinea, zeker niet, nu het binnen eigen grenzen lang niet „rustig” is. N.N.G. en de Nederlanders mochten steeds dienen als verklaring voor alle ellende (en die is niet gering), waarvoor de Indonesische volken het centrale beheer van Djakarta aansprakelijk zouden mogen stellen. Het merendeel der Nederlanders is uit Indonesië verdwenen. Als nu ook nog N.N.G. onder zijn gezag zou zijn gebracht, dan is daarmee een belangrijke prikkel van het collectieve verongelijkheidsgevoel, in iedere rede van Soekarno aangewakkerd, dat de massa één doet zijn in het enthousiasme voor de strijd om West-Irian, verdwenen. Het volk is zo zeer opgezweept, dat Soekarno, al zou hij willen, de strijdleuzen niet meer kan dempen. Dat het bezit van N.N.G. niet voor alles gaat, blijkt wel uit zijn buitenlandse politiek. Iets meer toenadering van zijn kant immers zou het onvermijdelijk maken, dat, na aanneming van het plan-Luns, Indonesië één der landen zou zijn, aan welke de voorgedij over N.N.G. zou worden toegewezen. En dat dit tenslotte zou uitlopen op overdracht aan Indonesië, behoeft niemand te betwijfelen. M.a.w. reeds bij een kleine verzwakking van zijn schoen-op-de-tafel-politiek zou Indonesië zonder slag of stoot N.N.G. in de schoot geworpen krijgen.

Eén der redenen waarom Indonesië deze politiek niet volgt, noemde ik reeds. En de loop der onderhandelingen met „Indonesië” tussen de tweede wereldoorlog en 27 dec. '49 heeft één ding aan Nederland duidelijk gemaakt, nl. dat iedere poging om een compromis te bereiken, door Indonesië werd beschouwd als zwakte van Nederland, die het stellen van eisen buitengewoon aantrekkelijk maakte. De groep Rijkens geeft Soekarno alleen maar de overtuiging, dat hij dezelfde tactiek moet volgen. De heer Smit echter wil voor het spreken met Indonesië zelfs de officiële politieke kanalen inzetten en wel om daardoor de mogelijkheid open te laten, dat „het redelijke Indonesië” langzamerhand gaat doorwerken in het officiële Indonesische standpunt. — Terzijde zij opgemerkt dat alle diplomatieke betrekkingen zijn afgebroken. — Prof. van Baal heeft zich tegen deze opzet verzet in zijn brochure: Het Nieuw-Guinea vraagstuk. Trouwens, indien dit redelijke Indonesië werkelijk bestaat, dan zal dit toch alleen activiteit gaan ontplooiën wanneer het ziet, dat er geen concessies van Nederland meer zijn te verwachten. Waarom zou het conflicten risqueren, indien Nederland toch steeds over de brug komt?

Inderdaad dus een probleem. Echter met het grote voordeel dat het **duidelijk** onoplosbaar is. Als iemand op straat wordt aangehouden door een vent die het op zijn geld heeft gemunt, dan is het probleem dat hieruit ontstaat — immers een conflictsituatie —

inderdaad opgelost als de portemonnaie wordt overhandigd. Al is het de vraag of de schurk, omdat zijn slachtoffer zo snel daartoe bereid was, nu ook niet zijn horloge wil hebben. Maar als het nu niet gaat om geld, maar om een kind, dan kan de vader slechts één ding doen en dat is weigeren. In ons geval verzet het kind zich bovendien nog.

Men kan zich zorgen maken over deze conflictsituatie en men kan proberen eruit te komen door met Indonesië te gaan spreken, zoals Kirihio en b.v. ook het Nieuw-Guinea raadslid Achmad willen. Zij staan echter beide op het zelfbeschikkingsrecht en dan geeft dit m. i. geen enkele oplossing.

Op een ander punt, dat mij in het betoog van de heer Smit opviel, nl. zijn gedachte, dat wij moeten spreken omdat wij tegenover Indonesië schuldig staan, zou ik nog even willen ingaan. Indien wij bij ons pogen om het Indonesische standpunt te begrijpen, een gevoel van verontwaardiging moeten betrekken over wat hun door de Nederlanders is aangedaan, dan mogen we deze factor in elk geval geen belangrijke plaats toekennen. Mij dunkt, dat dan trouwens al veel is afge-reageerd. Maar ik geloof dat de vraag of wij schuld hebben aan het Indonesische volk, in de kwestie Nieuw-Guinea niet ter zake is. Zou er sprake zijn van schuld, dan zijn daarover rechtstreekse onderhandelingen tussen Nederland en Indonesië geboden, dat ben ik met de heer Smit eens. Maar de toekomst van de Papoea's staat daarvan volkomen los en in een driehoeksgesprek hoort deze kwestie toch niet thuis? Het punt is echter niet, dat Indonesië zich verongelijkt gevoelt vanwege het vele, dat Nederland het heeft aangedaan. Maar het feit, dat het Oosten iedere inmen-ging van het Westen beu is. Men kan het alleen af. Te lang heeft men naar de pijpen van vreemdelingen van een ander ras gedanst. Het is de houding van de puber. Mogelijk te begrijpen. Maar men weet tevens hoeveel men van een geargumenteerde beroep op de rede van de puber mag verwachten: grotere ergernis.

Ik ben me ervan bewust dat het bovenstaande van een zeker simplicisme niet valt vrij te pleiten. Niet alleen details, ook belangrijke punten liet ik achterwege. Gezien de lengte van dit stuk heb ik trouwens nog niet genoeg gesnoeid. Ik heb de nadruk hierop willen leggen, dat spreken niet altijd de weg naar een oplossing opent en zelfs die oplossing meer onbereikbaar kan maken dan ooit tevoren. Een overbodig geluid in deze tijd van... -vergaderingen? Tsj. Buwalda.

ANTWOORD

Misschien is, als dit antwoord wordt geplaatst, de zaak Nieuw-Guinea al beslist. In dat geval is het nakaarten, wat we doen. Maar vandaag valt dat nog niet te bekijken.

Uitgangspunt van de heer Buwalda is ongeveer hetzelfde als van de Nederlandse regering tot nog toe: als het Indonesië inderdaad om Nieuw-Guinea ging, dan had het al lang door redelijk overleg en door in te spelen op hetgeen van Nederlandse zijde gesuggereerd werd, eer heel eind verder kunnen komen, dan het nu is. Nieuw-Guinea is voor Indonesië dus slechts een bliksemafleider voor alle mislukkingen en spanningen van het Soekarno-regime. Een prachtig agitatiemiddel om de binnenlandse situatie de baas te kunnen blijven.

Op mijn beurt redeneer ik nu: is Nieuw-Guinea inderdaad slechts een bliksemafleider, dan zou het verkrijgen van Nieuw-Guinea voor Soekarno dus een ramp zijn. Als dat zo is, dan speelt de president wel een gevaarlijk hoog spel, door te dreigen, dat hij zijn geduld verliest en te mobiliseren. Maar vooral begrijp ik niet, dat hij dan door zijn gewiekste diplomaten de Nederlandse publieke opinie tracht om te buigen. Dat moest hij dan juist niet doen. Immers een onhandelbaar en onverzettelijk Nederland zou voor de president een eerste vereiste zijn om zijn fiolen van toorn te kunnen blijven uitgieten en zijn volk van woede te laten koken, om zo de aandacht van andere problemen af te leiden.

Alleen al hierom geloof ik, dat het uitgangspunt van de heer B. onjuist is, hoe logisch het op het eerste gezicht ook geconstrueerd lijkt. Een tweede bezwaar ligt in dat construeren. Daarin zijn wij, Westerlingen, meesters en juridisch kunnen wij ons standpunt dan ook meestal vrij aardig verdedigen. Maar ik geloof, dat wij geen flauwe notie hebben van het wezen van het Oosters nationalisme, dat zich echt niet beweegt langs de lijnen, die wij logisch hebben geconstrueerd. Ons idee, dat Nieuw-Guinea voor Indonesië nooit veel waarde kan hebben, zal op

de Indonesiërs bij voorbeeld geen enkele indruk maken. De heer B. gebruikt in dit verband het beeld van de puber. Het zou verleidelijk zijn daarop door te gaan, omdat ik dan iets over de houding van de „ouders” zou kunnen zeggen, maar ik vind het beeld fundamenteel verkeerd. De puberteit is ten slotte een normale fase in het rijpingsproces van het kind. De band tussen ouders en kinderen zal misschien tijdelijk bedreigd lijken en dat zal voor de ouders wel eens vervelend zijn, maar bij verstandige leiding en vooral op-de-achtergrond-treden, kan er een nieuwe band ontstaan, in andere vorm natuurlijk, die alleen maar winst betekent. Kunnen we in die termen over het huidige conflict spreken? Ik geloof er niets van. Wat in Afrika gebeurt en in het Oosten heeft meer te maken met de barensweeën van iets totaal nieuws en iets totaal anders. Iets, waar wij wellicht volkomen buiten komen te staan.

De stelling, dat alle pogingen van Nederland tussen 1946 en 1949, om tot een compromis te komen, van Indonesische zijde als een teken van zwakte zijn beschouwd, lijkt me in strijd met de feiten. Als één conferentie dat heeft aangetoond is het wel die op de Hoge Veluwe in 1946. Juist de Nederlandse onmacht om tot een compromis te komen (Hoge Veluwe) of de neiging eenmaal aanvaarde compromissen door eindeloze interpretaties weer te veranderen (het „aankleden” van Linggadjadi) heeft verzoeningsgezinde Indonesiërs als Sjahrir nog verder van ons vervreemd en de onverzoenlijken in de kaart gespeeld. In dit verband wijs ik onder meer op het boek van Dr C. Smit, „Het akkoord van Linggadjadi”.

Ik heb de vraag naar de schuld alleen gesteld tegenover de algemene bewering, dat wij met mensen, die ons iets hebben aangedaan, niet meer zouden mogen spreken. Als de heer B. vindt, dat de schuld kwestie niets met de toekomst van de Papoea's te maken heeft, ben ik het dus volledig met hem eens.

Die toekomst van de Papoea's, daar gaat het om — dat zouden we haast vergeten. De heer B. weet, als geograaf beter dan ik, wat de mogelijkheden zijn voor een onafhankelijk Nieuw-Guinea. Zijn die mogelijkheden er? Zo ja, is het dan verantwoord de Papoea's zonder voorzorgen achter te laten? En wat willen de Papoea's zelf? De meerderheid van hen zou niets voelen voor Indonesië. Vermoedelijk heeft de meerderheid nog weinig over het probleem kunnen nadenken, omdat ze van Indonesië niet meer dan een vage voorstelling heeft, zo ze er al ooit van heeft gehoord. Maar de kleine elite dan? Ik weet het niet. De heer B. noemt zelf het lid van de Nieuw-Guineeraad, Achmad, als iemand, die in ieder geval met Indonesië praten wil. Ik noem er Bonay bij, als iemand, die al gepraat heeft. En de heer B. heeft in de „Volkskrant” kunnen lezen of voor de televisie kunnen zien, hoe de Papoealeden van de Nederlandse delegatie in New York zelfs gouverneursposten kregen aangeboden van de Indonesiërs. Nu, ondanks het plan-Luns, al die contacten toch al bestaan (en zouden er niet veel meer zijn — hoeveel plaatsen op Nieuw-Guinea worden momenteel niet als „pro-Indonesisch” gebrandmerkt!) ben ik temeer overtuigd, dat een driehoeks-gesprek om alle mogelijkheden eens onder ogen te zien en Indonesiërs en Papoea's de gelegenheid te geven zich nader te oriënteren een verstandig initiatief zou geweest zijn. Misschien is het nuttig hierbij op te merken, dat het voorgestelde gesprek geen overdracht in houdt! Zutphen, 23 november H. Smit.

PERSSCHOUW

„Eigengereide zelfverzekerdheid”

Een van onze beste tijdschriften is m. i. „Ambt en Plicht”. Precies op tijd, elke maand, brengt het veelzijdige voorlichting op sociaal-economisch gebied. Onderscheidene bekwame jonge krachten werken er con amore aan mee. Er wordt flink in gepolemiseerd. Soms zeer scherp. Maar voor zover ik kan nagaan altijd zakelijk, broederlijk, om verder te komen. Er is niets in van die gemene polemiek die de meningen van de opponent vals weergeeft; hem consequenties en bedoelingen in de schoenen schuift die hij zelf verfoeit; er op uit schijnt te zijn wantrouwen te zaaien, invloed te breken, in discredit te brengen; nooit fouten of ongelijk bekend en zo een vergif is in de omgang der broeders. In het jongste no van „Ambt en Plicht” trof mij bijzonder een artikel over de situatie in de Geref. wereld van voor de oorlog. Ik vind het een van de beste stukken die in de laatste tijd verschenen zijn. Het is van J. W. en heeft tot opschrift: Bruggehoofd of Laatste stelling. Hier volgt het:

Wij zijn, geleerd door één, misschien wel twee wereldoorlogen, vertrouwd geraakt met strategische woorden en begrippen.

Wat een bruggehoofd en wat een laatste stelling is, is ons wel bekend. Een zegevierend, optrekkend leger vormt steeds dieper in vijande-

lijk gebied bruggehoofden, sterk bewapende steunpunten van waaruit verdere acties ondernomen kunnen worden. Een leger, dat er in slaagt bruggehoofden te vormen, is al zeker van de overwinning.

Geheel anders staat het met een laatste stelling. Bij deze woorden denken wij b.v. aan de laatste dagen van Hitler in het van alle kanten omsingelde Berlijn. Berlijn was voor Hitler de laatste schans. En als de laatste schans, de laatste stelling, gevallen is, is er niets meer, waarop men terug kan vallen.

De gereformeerde christenen hebben vanouds en niet ten onrechte de naam van strijdbare christenen.

Niet ten onrechte, zeggen wij, want er zijn tijden geweest, denk maar aan onze „gouden eeuw” en aan de bloeitijd van de Kuyperiaanse periode van meer recente datum, dat de strijdbare gereformeerden met groot succes stredden. Dat waren de tijden, waarin het calvinisme tot heil van volk en vaderland grote dingen wrocht. Tijden, waarin het calvinisme werd geroemd vanwege de deugdelijkheid van zijn beginsel, de overgave en de activiteit van deszelfs belijders.

Maar ook, tijden, waarin vele vooraanstaande gereformeerden zich vanwege de roem en de lof uit hun gelovig evenwicht lieten slaan. „Waar hield de religie in haar zuiverste openbaring stand als hier? Waar bloeit het kerkelijk leven als bij ons? Welk volk heeft zoveel regeerders — de minister-president aan de spits —, die het evangelie belijden en beleven, als het onze? Welke natie heeft een soevereine, die zo openlijk, ootmoedig en heldhaftig uitkomt voor het aan de heiligen overgeleverd geloof, als het volk van Nederland? Schrijver dezes heeft christenmensen ontmoet, die, uit het buitenland hier komende en ziende wat hier nog aan waarachtig christendom leeft op het terrein van kerk, school, politieke en maatschappelijke organisaties, beuigden: Nederland is een paradijs”.¹⁾

Wij zijn deze klanken van eigengereide zelfverzekerdheid, die in de twintiger en dertiger jaren dikwijls klonken, niet vergeten.

Klanken, waarin de ootmoed ontbrak en de dwaasheid groot was.

De gereformeerde van die dagen was gearriveerd.

Waren het niet de gereformeerden, die de stoot hadden gegeven tot oprichting van vrijwel alle grote organisaties, bonden en verenigingen? Die deswege in deze organisaties de leiding hadden en de sleutelposities bezetten?

Waren het niet gereformeerden, die zonder 'n cent staatsubsidie hun kapitale kerkgebouwen lieten bouwen, hun predikanten onderhielden en hun kerkorganisatie tot in de perfectie volmaakten?

Waren het niet gereformeerden, die aanvankelijk zonder staats hulp hun Vrije Universiteit stichtten, onderhielden en uitbouwden?

Welke jeugdorganisaties konden zich, qua aantal en organisatie, meten met de jeugdbeweging op gereformeerde grondslag? Was de zendingsorganisatie van de Nederlandse gereformeerde kerken niet het lichtend en stimulerend voorbeeld voor alle andere zendingsactiviteiten?

Het waren gereformeerden, die Colijn, de internationaal gerespecteerde staatsman aan het vaderland schonken.

Waren het niet gereformeerden, die als op bestelling ministers van grote naam en faam konden leveren?

Het waren gereformeerden... maar laten wij ophouden met de glorie van het vooroorlogse calvinisme te verkondigen.

De gereformeerden vormden de calvinistische legioenen, die elke duimbreed gronds heldhaftig en zelfverzekerd opisten voor Christus. Hun perfecte kerkorganisatie, zendingsijver, jeugdbeweging, universiteit, hun scholen, maatschappelijke en politieke organisaties, het waren zeer bewust en duidelijk uitgesproken bruggehoofden, sterk bewapend, naar buiten perfect georganiseerd, naar binnen sterk gedisciplineerd, die de wereld moesten veroveren voor Christus.

Wat waren zij met hun zuiverste openbaring van de religie, met hun rijker inzicht en hun hogere trap van kennis, al niet ver in het vijandelijk gebied doorgedrongen.

In de christelijke organisatie, de christelijke school hadden zij de leiding, bepaalden zij de principiële koers. De anderen mochten meedoen of jaloers en mokkend aan de kant blijven staan. Het deerde de calvinisten van het bruggehoofd weinig. Zij waren op de goede weg, tegen zichzelf behoeften zij niet te vechten, dus konden zij alle activiteit richten op de verovering van de wereld, die gekenmerkt werd door minder zuivere openbaring, armer inzicht en lagere trap van kennis.

En zeg nu niet dat wij overdrijven, dat wij de zaken bekijken door 'n gekleurde bril.

In de dagen onzer jonkheid hebben wij met ijver en overtuiging aan de calvinistische kerkpaterij meegedaan.

Wij hebben het vele malen horen uitspreken en beaamd, dat onze activiteiten niet bedoelden „een dam op te werpen tegen de revolutie”, dat was maar negatief en defensief. Neen, met onze activiteiten vormden wij sterke bruggehoofden, waarmede wij de wereld zouden bestrijden en overwinnen.

Op, broeders, op, gezongen van jeugd, en

MOED en KRACHT. De tijdgeest, die ons stiekum wilde tronen naar Mammons hoogaltaar, zou ons volk thuisvinden want: ... wij in FIERHEID werpen den handschoen voor zijn voet en gaan het WAPEN SCHERPEN, dat hem bestrijden moet. Ons wenkte het beeld der vaad'ren, dat kloek en vroom geslacht, met heldenbloed in d'aad'ren, dat Spanje te onder bracht. Wij wilden ook zo wezen, hun zonen, niet ontaard. Wij, heden als voor dezen, de naam van Holland waard!

Neen, niet alles was in die tijd verkeerd. Het is goed als de Gereformeerde christenen actief zijn.

Maar als de zelfverzekerdheid groter is dan de liefde en de ootmoed, dan is de activiteit een bouwen met hout, hooi en stoppelen.

Op 'n afstand lijkt het nog wel wat, als het van buiten netjes wordt beschilderd zou men er heel wat van denken, maar het bouwwerk kan geen storm, laat staan slagregen, verduren.

En dat is wel uitgekomen.

De liefde en de ootmoed ontbraken.

Wij vochten tegen Geelkerkiaanse ketterijen en dat was wel goed, maar met een verkracht kerkrecht stuurden wij zonder 'n zweempje van liefde de dwalende broeders de kerkelijke laan uit.

En boze laster en kwalijke achterdocht verziekten het leven der kerk. Van binnenuit werd het perfect georganiseerde en gedisciplineerde bruggehoofd van het calvinistisch legioen verwoest.

De schijnbaar zo sterke bruggehoofden van de Gereformeerde Gezindte hebben de storm van de oorlog en de golf van vernieuwing, die daar op volgde, niet overleefd.

Misschien kunnen wij beter zeggen, die bruggehoofden zijn er nog wel, maar zij zijn in andere handen overgegaan. En het laatste is erger dan het eerste.

Wij kunnen uit de recente geschiedenis wel het een en ander leren. Terwille van ons zelf en onze jeugd, moeten wij er wat uit leren. Die bruggehoofdtheorie en die bruggehoofdpraktijk klopt niet.

Wij hebben de bruggehoofden, die zo radicaal in andere handen zijn overgegaan, vrijwillig en uit overtuiging verlaten.

Niet om opnieuw, zij het op kleiner voet en met minder pretenties, bruggehoofden te vormen.

Zo ver te reiken en zo hoog te grijpen is gevaarlijk.

Als wij met fierheid, moed en kracht ons te ver wagen in vijandelijk gebied, nemen wij de vijand niet, maar de vijand neemt ons.

Als wij van het GSEV en GMV een bruggehoofd willen maken en „geen duimbreed”-idealen willen verwezenlijken, zal al onze arbeid op een desillusie uitlopen.

Alleen als wij het Verband en het Verbond zien als 'n laatste schans, een laatste stelling, zullen wij voor onze arbeid de juiste levenshouding vinden.

Even sterk als de bruggehoofd-calvinisten zijn wij overtuigd van de roeping om in deze wereld getuigen van Christus te zijn.

En wij willen in onze Gereformeerde organisaties die roeping vervullen.

Vervullen, in de laatste stelling, die God ons nog laat.

Dan klagen wij niet, dat onze stelling kleiner is, minder comfort en mogelijkheden biedt dan de oude bruggehoofden.

Wij zijn dan dankbaar voor de ruimte en bewegingsvrijheid, die wij in de stelling nog hebben.

Dan vergeten wij niet, dat voor en achter, ter rechter en ter linker zijde vijandelijk gebied is. Dat maakt ons, ook in onze arbeid, ootmoedig en klein voor God.

Dan ligt het accent van onze strijd op maatschappelijk erf niet op het „veroveren”, maar op het „bewaren”.

Deze tekening van dé zonde der gereformeerde wereld is m.i. bijzonder raak.

„Eigengereide zelfverzekerdheid” — die domineerde helaas maar al te veel. Ondanks het hartstochtelijk protest van mannen als Van den Bergh, Sikkel, H. Hoekstra. Een dominerend gereformeerd geestesmerk was: wij hebben het heerlijk ver gebracht.

Ja, we hebben als jongens ook hartstochtelijk gezongen van die jeugd en die moed en die kracht. En we hebben het eerlijk gemeend dat we fiere handschoenenwerpers waren en zo. Maar we hadden niet in de gaten dat die vijand ons hartelijk uitlachte omdat hij ons al zo fijn in zijn macht had. Ja we zongen met enthousiasme: Zij zullen ons niet hebben de goden dezer eeuw. En we beseften niet dat die goden ons al lang te grazen hadden. „Eigengereide zelfverzekerdheid” — daardoor is de gereformeerde wereld ineengestort.

Maar zijn wij beter? Hebben wij die zonde afgelegd? Ik geloof er niets van. Met de vrijmaking hebben we een paar theorie'tjes verworpen. Maar zijn we overigens niet in het oude spoor veelszins — achteruit gegaan?

Over het komende rooms-katholieke concilie.

Het is in de christenheid van onze dagen onrustig. In alle sektoren ervan. Men bespeurt overal het kritische toetsen van het gegroeide, het conventionele, van de traditie. Er is ook het zoeken naar nieuwe wegen, nieuwe vormen. Er is daarin dikwijls een tendenz naar verwereldlijking te bespeuren. Maar tegelijk is in deze onrust ook duidelijk een worsteling om het evangelie te verstaan midden in deze nieuwe en zich snel veranderende wereld. Er is het pogen om het evangelie te „vertalen” in de taal van de moderne mens. Er is het respect afdwijnende zwoegen om door een zich steeds dieper inleven in het woord van God een oplossing te vinden voor de vele problemen waar de mensheid mee worstelt, voor de velerlei nood waaronder zij gebukt gaat.

Die onrust is er vooral ook in de rooms-katholieke wereld. Er gebeurt daarin wat. Het meest opvallende daarvan is zonder twijfel de enorme inspanning waarmee roomse geleerden en instanties zich beijveren om de bijbel weer onder het volk te brengen. Er verschijnt een respectabele reeks van allerlei geschriften die de boodschap van Gods woord willen verduidelijken. En daarin worden soms prachtige dingen gezegd. Het meest spektakulair is wel de uitgave van nieuwe bijbelvertalingen. Algemeen bekend is de Canisius-vertaling, met haar prachtige, levende, aansprekende taal. En onlangs verscheen een nieuwe vertaling van het Nieuwe Testament, die in opdracht van het Nederlands episcopaat, verzorgd werd door de leden van het bijbelse werkgemeenschap „Sint-Hieronymus” en uitgegeven door de Katholieke Bijbelstichting Sint Willibrord. Het is weer een uitstekende vertaling. En men leest in de „aantekeningen” merkwaardige dingen! Rom. 1 : 17 wordt b.v. zo gekommentarieerd: „Met Gods gerechtigheid bedoelt Paulus hier (vs 3, 21—26; 10, 3) niet zozeer wat wij gewoonlijk verstaan onder goddelijke rechtvaardigheid, als veeleer de reddende en heilrijke „gerechtigheid” waardoor Hij, trouw aan zijn beloften, uit genade het heil bewerkt en de zondige mens om niet „rechtvaardigt”, d.w.z. hem de vrij-spraak van de zonden schenkt en de vrede met God”. Zo'n zin zou door een van de reformatoren geschreven kunnen zijn!

Een merkwaardig verschijnsel is ook de soms zeer scherpe kritiek welke wordt uitgeoefend op de gang van zaken in de roomse kerk. Ongezouten worden soms zeer harde dingen gezegd aan het adres van de kerkelijke leiding. Er verschenen reeds onderscheidene artikelen van die aard. De lezers van deze rubriek herinneren zich misschien nog wel wat we citeerden van Dr Delfgaauw en Godfried Bomans. Speciaal wordt heel de opzet van het komende concilie reeds nu scherp gekritiseerd. Onlangs gaf „Trouw” een resumé van een merkwaardig artikel van deze strekking. Er stond o.a. boven: „Zorgen van potdichte sfeer rondom concilie”. „Trouw” schreef het volgende:

Vele rooms-katholieke schrijvers maken zich grote zorgen over de geheimzinnige, potdichte sfeer waarin te Rome het volgend jaar te houden tweede Vaticaanse concilie wordt voorbereid.

Een der centrale conciliesecretarissen, mgr Felici, heeft reeds gezegd, dat het concilie een zaak is „van het magisterium der Kerk en van de concilievaders. En het zou het beste zijn, als de kranten zich voorlopig beperken tot uiteenzettingen over de betekenis en het doel van een concilie en tot de historie van de concilies...”.

„Daar sta je dan! Nog steeds geen persdienst, nog steeds geen aangewezen woordvoerder”. klaagt de kerkelijke redacteur van de Volkskrant, Frans Oudejans, in een artikel in het Vlaams-Nederlandse tijdschrift „De Maand”, onder het opschrift „Het concilie en de openbare mening”.

Het heeft er thans weinig van weg dat het concilie, voor rooms-katholieken toch „het feit van deze eeuw” ook werkelijk in de stijl van deze eeuw zal verlopen. De katholieke Kerk, die dikwijls niet zonder trots laat zien hoezeer zij met haar tijd meegaat en hoe spontaan zij de moderne hulpmiddelen der techniek gebruikt, komt ditmaal lelijk achterop — zo schrijft de heer Oudejans. Hij wijst er op, dat concilies vaak tijdelijke actuele vragen behandelen, die de gelovigen direct aangaan. Dat zal nu b.v. het geval zijn met de bevoegdheden en de betekenis van het bisschopsambt, ten opzichte van de paus, die op het eerste Vaticaanse concilie in 1870 „de macht kreeg toebedeeld, die hem toekwam”. Maar, zo schrijft de heer Oudejans, „dit concilie was typisch een „Unvollendete”, waarop we thans een vervolg krijgen met de bevestiging van de macht der bisschoppen. Juist door de praktijk is dit vervolg niet alleen logisch gebleken, maar ook urgent geworden. De bisschop heeft vaak heel wat minder te vertellen, dan zijn gelovige meent. De verplichte rapporten naar Rome, de bemoeienissen, soms zelfs intriges van pauselijke diplomaten, en vooral de noodzaak geregeld een verzoekbriefje in te dienen bij

1) Dr B. Wielenga, „Troon en volk”, blz. 8.

een prelaatschrijver tweede klasse in Rome, terwijl het soms om helemaal niet zo belangrijke zaken gaat, moet menig opvolger van de apostelen een gruwel zijn. Dat, zo mag worden aangenomen, gaat de wereld-bisschopsconferentie veranderen. Niet langer overdreven bevoogding van Rome uit, maar een begin van decentralisatie, zonder dat het hoogste gezag er door wordt aangetast", aldus de schrijver, die wel begrijpt, dat er een zekere geheimhouding nodig is om in rust en eerlijkheid het concilie te kunnen voorbereiden. Maar het is een levensbelang van de kerk, dat de brede massa het concilie kan volgen. En er zou toch wel eens een tussentijds rapport en wat voorlichting over de opzet en de vorderingen kunnen worden verstrekt? „Maar.... alles is strikt geheim en zwaar verzegeld", schrijft de heer Oudejans, die ook van oordeel is dat leken als raadgever tot de conciliecommissie zouden moeten worden toegelaten. Maar in de conciliecommissies met meer dan zeventien honderd gezworenen is geen enkele leek.

Op het punt van de voorlichting moet Rome nog alles leren en er zijn weinig of geen tekenen, dat het daartoe bereid is: „Radio Vaticana en Observatore Romano zijn brave spreekbuizen, maar van deze tijd zijn ze niet", aldus de heer Oudejans.

Inmiddels heeft de internationale unie van katholieke persbureaus reeds een rapport — „men zou bijna zeggen een smeekschrift" — ingediend, Amerikaanse persbureaus hebben zich tot de centrale conciliecommissie gewend, in Frankrijk worden stappen overwogen en in Oostenrijk kwamen rooms-katholieke journalisten uit Europa bijeen om overleg te plegen.

Of er iets zal veranderen? Men hoopt het. In elk geval is thans vanuit Rome aan alle pauselijke vertegenwoordigers in de verschillende landen gevraagd om toezending van iedere publicatie over het concilie. Dit zou erop kunnen duiden, zo schrijft de Parijse correspondent van de Volkskrant, „dat het Vaticaan eindelijk iets heeft gemerkt van de aandrang van buitenaf, om bij de voorbereiding enige openheid te betrachten en nu wil weten, wat zoal de wensen in de wereld zijn".

Wat deze kritiek zal uitwerken weten we niet. Grote goede verwachtingen in dit opzicht zijn niet gerechtvaardigd. Want wat er in de roomse kerk verandert — en dat is heel veel — niet de hiërarchie, en niet de onaantastbare hoogheid van de pauselijke stoel, en niet de soevereiniteit van „de theologie" in de kerk en over de „leken". Maar we verheugen ons desalniettemin, of liever juist daarom te meer over iedere kritische stem in de Roomse Kerk waarin we een evangelische toon beluisteren. C. V.

ZIJN DE GEREFORMEERDEN NOG KATHOLIEK ?

Het gereformeerd protestantisme in Nederland is op een ontstellende wijze verscheurd. Hiermee parallel loopt het verschijnsel, dat het de gemeenschap der kerken in de oecumene niet of niet voldoende heeft gezocht. Het gevolg is, dat de zaak van het gereformeerd protestantisme in ons land is vastgelopen.

Om deze belangrijke zaken in den brede aan de orde te stellen, belegt de studentenvereniging **Civitas Studiosorum in Fundamento Reformato, C.S.F.R.**, ter gelegenheid van de viering van haar tweede lustrum zaterdagmiddag **16 december** in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen, Mariaplaats te Utrecht een grote openbare forumbijeenkomst, waarop gesproken zal worden over de vraag: „Zijn wij als gereformeerden nog katholiek?"

Voorzitter van dit forum zal zijn prof. dr R. Hooykaas (hoogleraar V.U.). Verder maken de volgende predikanten er deel van uit: dr A. A. Koolhaas te Amersfoort (herv.), die het gesprek zal inleiden, dr J. Schelhaas te Amsterdam (geref.), ds J. H. Velema te Apeldoorn (chr. geref.) en ds A. Vergunst te Rotterdam (geref. gem.).

Deze vergadering, die om 13.00 uur begint, is voor iedere belangstellende toegankelijk.

De jubilerende vereniging, de C.S.F.R., werd in 1951 opgericht door studenten uit de Geref. Gemeenten, de Ned. Herv. Kerk (geref. richting) en verwante richtingen, voor wie de overgang van het eigen milieu naar de academische wereld vaak met bijzondere problemen gepaard ging.

In deze studentenvereniging tracht men als aanvulling op het verdere studentenleven (vaak beleefd in ds S.S.R. en de C.S.B.), vanuit de eigen kerkelijke achtergrond door een intensieve studie van de beginselen der Reformatie te komen tot een verantwoorde taak- en plaatsbepaling. Dit heeft in de loop der jaren geleid tot een eigen bijdrage, zowel in de resp. kerken als in de studentenwereld.

Uit het feit, dat het ledental vooral de laatste jaren beduidend is gestegen, blijkt wel, dat de behoefte aan deze vereniging nog steeds toeneemt.

AANKONDIGING

Wij maken onze lezers attent op een paar grammofonplaten die uitgekomen zijn of dezer dagen zullen uitkomen. Daarop zijn opgenomen een aantal „geestelijke liederen" gezongen door de tenor Dick de Jong, die op 't orgel begeleid wordt door de Kamper organist Klaas J. Mulder. De liederen welke op deze platen zijn vastgelegd zijn: 1. Wij geven het niet over, Werk, want de nacht zal komen; Rijst op, rijst op voor Jezus; Maranatha, Jezus komt. 2. Juicht vrolijk nu gij vromen; Komt verwonderd U hier mensen. 3. Ps. 98 : 1 en 4; Ps. 122 : 1 en 3; Ps. 138 : 1 en 4; Ps. 150 : 1 en 2. De platen zijn opgenomen in de Maranatha-kerk in Spakenburg.

GEREFORMEERDE JEUGDCENTRALE KAMPEN

D.V. donderdag 14 december a.s. hoopt voor de Gereformeerde Jeugdcentrale te Kampen te spreken de WelEerwaarde Heer Ds D. van Dijk te Groningen, Emeritus-Predikant aldaar.

Ds van Dijk hoopt te spreken over het onderwerp: „De vreeze des Heeren". De vergadering wordt gehouden in het Kerkelijk Gebouw aan de Broederweg en zal aanvangen om 8 uur n.m. Broeders en Zusters, alsmede andere belangstellenden, zijn hartelijk welkom. Van de gelegenheid tot vragen stellen kan op ruime schaal worden gebruik gemaakt.

KERKNIEUWS

Beroepen te Hillegersberg-Straatweg en Hillegersberg-Terbregge D. Deddens te Marienberg.

Aangenomen naar Hattem: R. Houwen te Zuidhorn.

Bedankt voor Grand-Rapids: R. Houwen te Zuidhorn.

Theologische Hogeschool. Geslaagd voor het propaedeutisch-examen de Heer A. H. Reitsema, Heijmanslaan 58, Groningen.

Zendingsarbeid Friesland. De Part. Synode van Friesland van 15 nov. jl. nam met algemene stemmen het volgende besluit:

„De P.S. richte aan de kerk te Vrijheid in de Republiek Zuid-Afrika het volgende schrijven:

„De P.S. van Friesland in vergadering bijeen op 15 november 1961 heeft kennis genomen van uw overeenkomst met de Geref. kerk te Haarlem, te weten:

1. In zijn zendings-arbeid en methoden mag ds Kurpershoek of zijn opvolger niet in strijd handelen met die van de Geref. kerk in de R.S.A., zoals deze —, tot op heden en voorzover zij betrekking hebben op de door de regering van de R.S.A. geëiste garanties —, zijn neergelegd in synode besluiten en zendingsorde van genoemde kerken.

2. De vergunning geldt alleen zolang de arbeid van ds Kurpershoek of diens opvolger geen afbreuk doet aan het zendingswerk of aan het kerkelijk leven van de Geref. kerk in de R.S.A.

Aan deze voorwaarde is voldaan doordat de kerk van Haarlem verklaart, dat de taak van haar zendeling niet zal zijn onder de blanken een Vrije Geref. kerk te stichten, maar onder de naturellen het Evangelie van onze Heere Jezus Christus te verkondigen.

3. Deze vergunning geldt alleen voor de Geref. kerken van Haarlem en Drachten en de met haar samenwerkende kerken in Nederland, die hier zullen arbeiden zolang de Heere hiertoe de mogelijkheid biedt.

De P.S., ervan uitgaande dat eventueel door de arbeid der evangelieprediking van ds Kurpershoek onder de zegen des Heeren te stichten Bantoe-kerken in correspondentie zullen gaan leven met de vrijgemaakte kerken in Nederland, heeft besloten het terrein te Nqutu te aanvaarden. Zij verzoekt u de goede ontvangst van dit schrijven en uw instemming daarmee te berichten aan de Geref. kerk te Haarlem".

Ds Herm. Knoop, em. pred. van de Geref. Kerk van Rotterdam-Delfshaven hoopt morgen 70 jaar te worden. Ds Knoop, die in Amsterdam werd geboren diende de Kerken te Schouwerzijl, Leens, Kooten, Gouda en Delfshaven.

Momenteel verricht ds Knoop, die in Noordwijk aan Zee woont, hulpdiensten in de Kerk te Leiden, aangezien ds W. G. de Vries op Curaçao verblijft.

Ds Knoop leidde op 11 aug. 1944 de bekende vrijmakingsvergadering in Den Haag. Hij is redactielid van „De Reformatie".

In bezettingstijd verbleef ds Knoop in een Duits concentratiekamp. Hij schreef daarover in zijn boek: „Een theater in Dachau".

Deputaten-financiëel. Het Bureau van de Deputaten-Financiëel van de Theol. Hogeschool te Kampen wordt per 1 december a.s. verplaatst van Brugstraat 32 te Groningen naar Singelstraat 6 te Groningen. Het giro nr is 966253.

Adressen. Gouda: secr. diakonie L. van Wingerden, 4e Kade 77, Gouda; **Ferwerd:** scriba S. Winkel, Vrijhof 8, Ferwerd (Fr.); **Scheveningen:** administrateur G. Vrolijk, Marcellistraat 19, Giro Kerk 426434; **Ede:** penningm. Diakonie M. van Bokkum, Irenelaan 46, Ede, Giro 1001425; **Drachten:** adres kerk J. Draaisma, Oudeweg 35, Drachten.

GEREFORMEERDE SCHEURKALENDER

1962

Onder redactie van Ds W. Scheele

Bloc op schild f 2,45
Dagboek in linnen band f 3,25

Medewerkers zijn de predikanten C. Bakker, E. Th. v. d. Born, H. D. Doorenbos, J. Goudzwaard, J. H. Kamerbeek, Jac. v. Nieuwkoop, C. P. Plooi, H. Pool, G. v. Rongen, G. Roukema, W. Scheele en B. J. F. Schoep.

Voor gratis verspreiding door diaconieën en Evangelisatie-commissies speciale prijzen. Verkrijgbaar bij de boekhandel, onze correspondenten of rechtstreeks bij de

„Stichting de Gereformeerde Dagkalender" Postbus 78 ARNHEM

VERSCHENEN:

Ds J. H. VELEMA

BIJBEL EN BELIJDENIS

DEEL I - 48 pagina's - Ingenaaid f 1.25

In 25 lessen Oude Testament en 16 lessen Nieuwe Testament worden de hoofdzaken van de Heilsopenbaring behandeld. Het geeft inzicht in de hoofdpunten van de Bijbelse Geschiedenis.

*

Ds J. H. VELEMA

BIJBEL EN BELIJDENIS

DEEL III - 64 pagina's - Ingenaaid f 1.50

Met 16 lessen over diverse bijbelse begrippen, 20 lessen over de voornaamste punten van de belijdenis, 14 lessen kerkgeschiedenis en 10 lessen over actuele zaken als: Secten, gebedsgenezing, Oecumene, Humanisme enz.

Ds J. M. SMELIK te Sleeuwijk (N.Br.) schreef over DEEL I:

„...gebruik ik met veel vreugde op mijn catechisatie. Ik kan mij in de methode van Ds Velema heel goed vinden. Vooral het feit, dat hij bij iedere les steeds weer de **Schriften** als uitgangspunt neemt en van daar uit over de belijdenis der kerk spreekt, betekent m.i. een groot voordeel. De opdrachten aan het eind van elke les vormen een zeer belangrijke stimulans tot persoonlijk Schrift-onderzoek bij de catechisanten (en misschien ook bij hun ouders)".

Vraag een zichtexemplaar bij Uw boekhandel of bij

UITGEVERIJ VAN KEULEN N.V.
Postbus 2067 Den Haag

VERSCHENEN:

PROF. DR K. J. POPMA: Heersende te Jeruzalem. (Over de Prediker), 227 blz. Geb. f 5.50.

DR J. WESSELING: Afscheiding en Doleantie in de stad Groningen. Uit de geschiedenis der Gereformeerde Kerken 1834-1900. 156 blz., geill. f 5.50.

BOEKHANDEL BEN DOORNBOS

Oude Kijk in 't Jatstraat 59 - Groningen

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

★

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij